

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

ارشد
علیه
اصحاب
السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

نسخه ۱

احکام قرآن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

احکام قرآن

نویسنده:

محمد خزائلی

ناشر چاپی:

بدرقه جاویدان

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست	۵
احکام قرآن	۷
مشخصات کتاب	۷
حفظ حرمت قرآن	۷
ایستادن و نشستن بر روی آیات قرآن	۷
دور ریختن آیات قرآن	۱۰
سوزاندن آیات قرآن	۱۱
دفن اوراقِ قرآن	۱۱
چاپ و نشر آیات قرآن در روزنامه ها و مجلات	۱۱
پاورقی ها	۱۳
آموزش و خرید و فروش قرآن	۱۳
تعلیم و تعلم قرآن	۱۳
گرفتن اجرت برای خواندن، نوشتن و تعلیم قرآن	۱۴
احادیث اخذ اجرت جهت تعلیم قرآن	۱۶
خرید و فروش قرآن	۱۶
پی نوشت	۱۶
طهارت قرآن	۱۷
نجس کردن خط و ورق قرآن	۱۷
گذاشتن قرآن روی عینِ نجس	۱۸
گذارن چیز نجس بر روی قرآن	۱۸
نجس کردن جلد یا غلاف قرآن	۱۹
نوشتن قرآن با مرکب نجس	۱۹
دادن قرآن به کافر	۲۱
افتادن ورق قرآن در مستراح	۲۱

۲۳	جواز تطهیر قرآن غیر، بدون اجازه مالک
۲۴	ضمانت نقصی که به واسطه تطهیر قرآن حاصل می شود
۲۵	قرائت و تلاوت قرآن
۲۵	قرائت قرآن در نماز
۲۷	تجوید و آداب قرائت در نماز
۳۹	قرائت سور عزائم در نماز
۵۳	شخص روزه دار و غلط خواندن قرآن
۵۴	قرائت در حج
۵۵	حفظ نمودن قرآن
۵۶	احادیثی درباب حفظ نمودن قرآن کریم
۵۷	زن و قرائت قرآن
۵۸	پاورقی ها
۶۲	مستی قرآن
۶۲	مس نمودن بدون وضو به خط قرآن
۶۹	درباره مرکز

احکام قرآن

مشخصات کتاب

سرشناسه: خزائلی، محمد، ۱۳۶۰ - ۱۳۰۲

عنوان و نام پدیدآور: احکام قرآن / محمد خزائلی

وضعیت ویراست: ویرایش و بازبینی محمود علمی

مشخصات نشر: تهران: بدرقه جاویدان، ۱۳۸۴.

مشخصات ظاهری: ص ۸۳۷

شابک: ۹۶۴-۹۳۴۵۴-۸-۵ ریال ۶۰۰۰۰

وضعیت فهرست نویسی: فهرست نویسی قبلی

یادداشت: فهرست نویسی براساس اطلاعات فیپا

موضوع: قرآن - احکام و قوانین

رده بندی کنگره: BP۸۵/خ الف ۳ ۴۴۸۳۱

رده بندی دیویی: ۲۹۷/ ۱۵۵

شماره کتابشناسی ملی: م ۸۴-۱۶۳۶۲

حفظ حرمت قرآن

ایستادن و نشستن بر روی آیات قرآن

س: در روزهای جمعه و در صف جماعت دیده می شود که بعضی از برادرها روزنامه می آورند و روی آن می نشینند و نماز می خوانند و مسلماً در روزنامه آیات قرآن یا اسم خدا یا کلمه (الله) یا اسم ائمه (ع) می باشد آیا نماز صحیح است یا خیر.

ج: تا یقین به هتک و بی احترامی نداشته باشند نمازشان اشکال ندارد و بر دیگران لازم نیست به آنها بگویند.

استفتائات حضرت امام خمینی (ره، ج ۱، ص ۲۷۱، س ۴۵۴.

س: اسامی مبارکه خداوند متعال مثل (الله)... که روی زیلوهای مسجد نوشته شده و مردم بدون توجه بر روی آن پا می

گذارند یا دست بی وضو بر آن می مالند از بین بردن آن لازم است یا نه و محو کردن آن با وقف منافات دارد یا نه.

ج: کسانی که بی التفات و بدون وضو به آن دست می گذارند معذورند ولی اگر زیر پا افتاده باشد چون موجب هتک احترام اسم خداوند متعال است لازم است آن را به نحوی که خود زیلو پاره نشود محو نمایند.

آیت الله العظمی گلپایگانی (ره) مجمع، ج ۱، ص ۱۴۵، س ۷۲.

(در بحث شرایط مکان نمازگزار آمده است که)... روی چیزی که توقف و ایستادن و نشستن روی آن حرام است، مثل فرشی که اسم خدا بر آن نوشته شده، نباید نماز خواند (ولی اگر خواند صحیح است و همین طور بر

چیزی که قرآن روی آن نوشته شده باشد و همچنین بر قبر معصوم یا غیر آن از جاهایی که ایستادن بر آن موجب هتک حرمت آن می باشد.

عروه، ج ۱، فی مکان المصلی، م ۲۵؛ رساله، م ۸۸۳.

س: به جهت این که نام مبارک خداوند و ائمه اطهار - علیهم السلام - زیر دست و پا نیفتد آیا می شود با قلم آنها را محو و نابود کرد یا نه و آیا در صورت محو، باز احترام سابق را دارد یا نه.

ج: اگر بطوری محو شود که به هیچ وجه نمایان نباشد، حکم آن اسما، مرتفع می شود.

آیت الله العظمی گلپایگانی (ره) مجمع، ج ۱، ص ۷۹، س ۴۷.

س: اگر روی ورقه ای ترجمه آیه ای از قرآن نوشته باشد، و در آخر ترجمه این طور نوشته باشد: (قرآن کریم) یعنی می خواهد به مردم بفهماند که این مطلب فارسی در قرآن کریم است، زیر دست و پا افتادن این ورقه چه صورتی دارد و همچنین (بسمه تعالی) یا (بسم رب الشهداء).

ج: زیر دست و پا افتادن آنها بی احترامی و حرام است.

آیت الله العظمی گلپایگانی (ره) مجمع، ج ۱، ص ۸۰، س ۵.

انداختن آیات قرآن در محلهای نجس و کثیف

س: حکم انداختن روزنامه و مجلات در محل کثافات و زباله چیست در صورتی که شخص نیز می داند در آنها اسامی خداوند سبحان و آیات قرآن کریم وجود دارد.

ج: حکم مسأله قبل را دارد.

استفتائات حضرت امام خمینی (ره)، ج ۱، ص ۱۱۴، س ۳۰۷ (ترجمه).

س: در حال حاضر نام خداوند متعال و پیامبر - صلی الله علیه وآله - و ائمه معصومین - علیهم السلام - و آرم جمهوری اسلامی در روزنامه ها و مجلات و کاغذهای اداری

و... مشهود است و معمولاً رعایت در حفظ احترام آن نمی گردد، حکم چیست.

ج: از انداختن آنها در مواضع هتک آمیز اجتناب شود.

استفتائات حضرت امام خمینی (ره، ج ۱، ص ۱۱۵، س ۳۱۱).

س: آیا انداختن اسماء لفظ جلاله (الله) در داخل سطل زباله بدون قصد اهانت به آنها جایز است و در صورتی که انداخته شده باشند حکم آنها چیست.

ج: انداختن جایز نیست و بایستی آنها را از موضع هتک برداشت.

استفتائات حضرت امام خمینی (ره، ج ۱، ص ۱۴، س ۳۰۶) (ترجمه).

س: در روزنامه ها آیات زیادی از قرآن مجید و اسماء الله واسماء انبیا - علیهم السلام - به چشم می خورد و بسیاری از مردم بطور اجتناب ناپذیر، سروکار با آن دارند و اجناسی در آن می پیچند و زیردست و پا و در محل های نجس و کثیف که توهین است می اندازند و با عدم طهارت، آنها را دست می زنند، آیا وظیفه هست به متصدیان تذکر دهیم که فکری برای این بکنند.

ج: چنین تکلیفی نیست ولی اگر در موردی توهین و بی احترامی شود باید رفع توهین شود.

استفتائات حضرت امام خمینی (ره، ج ۱، ص ۱۱۴، س ۳۰۸).

دور ریختن آیات قرآن

س: آیا دور ریختن آیات قرآن و اسماء خداوند تبارک و تعالی بعد از تغییر دادن هیأت آنها مثل خط کشیدن بر آنها یا پاره پاره کردن، یا تغییر دادن آنها به صورتی که معنایشان هنگام قرائت فهمیده نشود جایز است.

ج: اگر بعد از تغییر، قرآن و اسم خدای متعال بر آن صدق نکند اشکال ندارد.

استفتائات حضرت امام خمینی (ره، ج ۱، ص ۱۱۳، س ۳۰۵) (ترجمه).

س: اینجانب یکی از ایرانیان خارج از کشور هستم که هرچند وقت یک بار روزنامه های ایران برایم فرستاده

می شود و مقدار زیادی از آنها را جمع کرده ام و چون آیات قرآن در آنهاست، نمی دانم آنها را چه کنم، آیا می توانم آنها را به دور بریزم و یا این که در دریا بیندازم.

ج: اگر در آنها آیات قرآنی و اسماء محترمه باشد باید طوری آنها را از بین برد - در صورت لزوم - که هتک نباشد، مثل به دریا ریختن.

استفتائات حضرت امام خمینی (ره، ج ۱، ص ۱۱۵، س ۳۱۰).

سوزاندن آیات قرآن

س: در بعضی از شهرستانها کوپن های باطل شده خوار و بار که بیشترشان آرم جمهوری اسلامی و یا آیه قرآن بر روی آنها می باشد، سوزانده می شود آیا این کار شرعاً جایز است یا نه.

ج: بنابر احتیاط از سوزاندن اجتناب نمایند.

استفتائات حضرت امام خمینی (ره، ج ۱، ص ۱۱۵، س ۳۱۲).

دفن اوراق قرآن

- س: دفن اوراق قرآن، و کتب موقوفه که مورد استفاده نیستند چه صورت دارد.

ج: برای حفظ از هتک مانعی ندارد.

مجمع، ج ۲، ص ۴۴۷، س ۱۲۷۴.

حدیثی در باب نحوه محو کردن آیات قرآن.

عن امیرالمؤمنین (ع) قال:.

نهی رسول الله - صلی الله علیه وآله و سلم - أن یمحی شیء من کتاب الله عزوجل بالبزاق، أو یکتب منه.

(پیامبر اکرم (ص) نهی فرمود از این که چیزی از کتاب خدای عزوجل به وسیله آب دهان محو شود یا نوشته شود).

چاپ و نشر آیات قرآن در روزنامه ها و مجلات

س: از آن جا که در حال حاضر بیشتر روزنامه ها و مجلات کشور مشتمل بر آیات قرآن است و معمولاً افراد پس از مطالعه آنها را به جاهای هتک آمیز می اندازند، لذا تقاضا می کنیم دستور فرمایید که این نشریات از چاپ آیات قرآن و کلماتی که احترام آنها لازم است خودداری کنند و اگر بهتر است در هنگام ضرورت، سعی کنند آیات قرآن را نقل به معنا کنند نه این

که عیناً چاپ نمایند.

ج: چاپ و نشر ممنوع نیست ولی از انداختن در جاهایی که موجب هتک می شود باید خودداری کنند.

استفتائات حضرت امام خمینی (ره، ج ۱، ص ۱۱۴، س ۳۰۸.

س: در روزنامه ها آیات زیادی از قرآن مجید و اسماء الله واسماء انبیا - علیهم السلام - به چشم می خورد و بسیاری از مردم بطور اجتناب ناپذیر، سروکار با آن دارند و اجناسی در آن می پیچند و زیردست و پا و در محل های نجس و کثیف که توهین است می اندازند و با عدم طهارت، آنها را دست می زنند، آیا وظیفه هست به متصدیان تذکر دهیم که فکری برای این بکنند.

ج: چنین تکلیفی نیست ولی اگر در

موردی توهین و بی احترامی شود باید رفع توهین شود.

استفتائات حضرت امام خمینی (ره)، ج ۱، ص ۱۱۴، س ۳۰۸.

پاورقی ها

۱. خوئی (ره): بنابر احتیاط نماز خواندن در چنین مکانی صحیح نیست. (رساله، م ۸۹۳).

۲. امام خمینی (ره).

۳. خوئی (ره): در حرمت فعلِ مزبور، شکی نیست و بعید نیست که بعضی از مراتب آن، موجب کفر باشد اما حکم به بطلان نماز مطلقاً مبنی بر احتیاط است. (عروه).

۴. امالی، ص ۳۴۵، ح.

آموزش و خرید و فروش قرآن

تعلیم و تعلم قرآن

احادیثی در باب یاد دادن قرآن به کودک.

... عن معاذ قال: سمعتُ رسول الله (ص) يقول: (ما من رجل عُلِّم ولده القرآن الا تَوَجَّ الله ابويه يوم القيامة بتاج المَلِك و كَسِيَا حُلَّتَيْن لَمْ يَرَالنَّاسُ مثْلَهُمَا).

شیخ طبرسی در کتاب مجمع البیان از معاذ نقل می کند، که گفت: (شنیدم از رسول خدا (ص) که می فرمود: (هیچ مردی نیست که به فرزندش قرآن آموخته شود، مگر آن که خداوند، روز قیامت پدر و مادر آن فرزند را به تاج فرشتگان مفتخر گرداند و دو زیور از زیورهای بهشتی که مردمان هرگز مثل آن را ندیده اند بر اندام آنها می پوشاند).

عن النبی (ص) انه قال: (اذا قال المعلم للصبي: قل (بسم الله الرحمن الرحيم) فقال الصبي: (بسم الله الرحمن الرحيم)، كتب الله براءة للصبي و براءة للمعلم).

از پیامبر اکرم (ص) نقل شده است که فرمود: (هنگامی که معلم به بچه ای خطاب کند که بگو: (بسم الله الرحمن الرحيم) و بچه بگوید (بسم الله الرحمن الرحيم)، خداوند تعالی براءة را برای فرزند، پدر و مادر و معلمش خواهد نوشت).

عن علی (ع) انه قال: (حق الولد علی الوالد ان يحسن ادبه و یعلمه القرآن).

از امیرمؤمنان علی (ع) نقل شده که فرمود: حق فرزند بر پدر آن است که فرزند را نیکو ادب کند

گرفتن اجرت برای خواندن، نوشتن و تعلیم قرآن

۱- اجرت گرفتن برای به جا آوردن واجبات عینی (مثل نمازهای یومیه) حرام است (بلکه بنا بر احتیاط، حکم واجبات کفایی نیز چنین است، مثل: غسل و کفن و دفن میت) و از جمله واجبات بر انسان، تعلیم مسائل حلال و حرام است؛ پس جایز نمی باشد اجرت گرفتن بر آن؛ و اما اجرت گرفتن جهت تعلیم قرآن و غیر آن، مانند نوشتن و خواندن خط و جز آن اشکالی ندارد.

۲- اگر کسی را برای ختم قرآن اجیر کنند، چنانچه با او شرط کنند که قرآن را به ترتیب بخواند، عمل به شرط بر او لازم است، وّالّا بر اجیر واجب نیست که قرآن را به ترتیب بخواند، یعنی از سوره (حمد) شروع کرده و به سوره (ناس) ختم کند؛ بلکه جایز است سوره ها و حتی آیات را بر خلاف ترتیب بخواند. (مگر آن که متعارف در ختم قرآن، موجب انصراف به ترتیب خواندن باشد، همان طور که ظاهراً نیز چنین است).

۳- چنانچه اجیر بفهمد که (در ختم قرآن)، بعضی آیات را غلط خوانده است، یا آن که خواندن بعضی آیات را فراموش کرده، اعاده همان آیات کافی است؛ اما چنانچه بعد از تمام کردن قرآن اجمالاً یقین کند بعضی از آیات را از نظر اعراب یا ادای حروف از مخرج و... غلط خوانده است (ولی نداند که کدام آیات و کلمات بوده) (چنانچه این اشتباهات ناچیز حساب شوند بعید نیست که همان قرائت کافی باشد و اعاده تمام قرآن بر او واجب نباشد، زیرا با اجاره، خواندن قرآن به نحو متعارف بر او واجب می شود و معلوم

است که غالباً چنین اشتباهاتی از قاریان صادر می شود؛ بلی چنانچه از ابتدا با موجد شرط کرده که اصلاً غلط نخواند باید قرائت را اعاده کند. و همچنین است در اجیر کردن برای نوشتن قرآن و امثال آن، بدین معنی که جا افتادن بعضی کلمات یا حروف یا غلط نوشتن آن ضرری ندارد (در صورتی که عمدی نبوده و بیش از حد معمول نباشد ولی با این حال در صورت امکان اگر حرجی نباشد احوط تصحیح نمودن آن است).

۴- جایز نیست اُجرت گرفتن برای تعلیم حمد و سوره. همچنین جایز نیست اُجرت گرفتن بر تعلیم سایر اجزای واجب نماز، و ظاهراً گرفتن اُجرت بر تعلیم مستحبات نماز جایز است.

۵- جایز است اجیر گرفتن پسر بچه ممیز از ولی اجباری او یا غیر ولی او، مانند حاکم شرع برای قرائت قرآن و تعزیه و زیارات.

۶- اجیر کردن شخص جُنُب، حائض، و نفساء برای قرائت (سُور) عزائم جایز نیست و اِجاره، فاسد است، زیرا اِجاره، به فعل حرام، تعلق گرفته است.

استفتائاتی از آیت الله العظمی گلپایگانی (ره).

۷- س: مرسوم است یک نفر باسواد را اجیر می کنند، تا قرآن و بعضی از کُتب دینی را به اطفال تعلیم نماید، آیا جایز است اولیای طفل اُجرت را از زکات مال خودشان حساب کنند یا نه.

ج: چنانچه کسی او را جهت تعلیم قرآن به اطفال مؤمنین اجیر نماید، جایز است که مال الاجاره را به عنوان سهم سیل الله از زکات بدهد؛ لکن اگر او را فقط برای طفل خود اجیر کند پرداخت اُجرت از زکوه مشکل است.

۸- س: کسی جهت روضه یا قرآن یا دعا یا استخاره قرار

بگذارد فلان قدر اجرت می گیرم، چه صورت دارد.

ج: اجرت گرفتن در مقابل عملی که بر او واجب نیست مثل روضه یا قرآن یا استخاره یا دعا برای غیر، ظاهراً اشکال ندارد.

۹- س: آیا جایز است مبلغی را به قرآن خوانی به عنوان مزد داد تا یک قرآن برای امواتش ختم کند و قرآن خوان می تواند بگوید من فلان مقدار می گیرم و یک قرآن ختم می کنم یا خیر.

ج: مزد گرفتن قرآن خوان مانعی ندارد، بلی چنانچه او قربهالی الله قرآن بخواند و شما هم قربه الی الله وجه بدهید بهتر است.

احادیث اخذ اجرت جهت تعلیم قرآن

عَنْ عَلِيٍّ (ع) قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) يَقُولُ: (مَنْ أَخَذَ عَلَى تَعْلِيمِ الْقُرْآنِ أَجْرًا كَانَ هُوَ حَظُّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ).

از علی (ع) نقل است که گفت: شنیدم از رسول خدا که می گفت: (هرکس در مقابل یاد دادن قرآن به دیگری، اجرتی دریافت کند؛ بهره او در روز قیامت همان خواهد بود).

خرید و فروش قرآن

۳۶- خرید و فروش قرآن جایز نیست، بلکه باید آن را در مقابل بخششی هدیه داد.

۴۰- مزد گرفتن برای آموزش قرآن به دیگری اشکال ندارد، ولی برای آموزش آنچه از قرآن که واجب است در نماز خوانده شود، جایز نیست. " (۱۲)

پی نوشت

۱. وسایل. ج ۴، ابواب قرائت قرآن، ح.

۲. همان، ح ۱۶.

۳. نهج البلاغه، حکم ۳۹۹؛ میزان الحکمه، ج ۸، ص.

۴. امام خمینی (ره).

۵. خوئی (ره): در رعایت نکردن ترتیب اشکال است و اشکال بیشتر است در جواز رعایت نکردن ترتیب در آیات سوره، چون ظاهراً این اجازه منصرف است به ترتیب خواندن قرآن خصوصاً در ترتیب آیات.

- گلیایگانی (ره): بلکه باید به ترتیب بخواند برای اینکه اطلاق اجازه منصرف است به ترتیب، چنان که متعارف نیز همین است. بله در صورت وجود قرینه بر لازم نبودن ترتیب، اگر ترتیب را مراعات نکند اشکالی ندارد. (عروه).

۶. امام خمینی (ره).

۷. امام خمینی (ره).

۸. گلیپایگانی (ره): در صورتی که سهو به مقدار متعارف باشد.

۹. امام خمینی (ره).

۱۰. امام خمینی (ره) و گلیپایگانی (ره) و اراکی (ره): (جایز نیست) بنابر احوط، و همچنین برای تعلیم سایر اجزای واجب نماز. (عروه).

- خوئی (ره): در عدم جواز، تأمل است بلکه ظاهر، جواز آن است. (عروه).

۱۱. تهذیب الاحکام، ج ۶، ص ۳۷۶، ح.

۱۲ کتاب حریم نور.

طهارت قرآن

نجس کردن خط و ورق قرآن

امام خمینی (ره)

نجس کردن خط و ورق قرآن، حرام است؛ و اگر نجس شود، باید فوراً آن را آب بکشند. و اگر آب کشیدن ممکن نباشد واجب است آن را محو کنند..

عروه، ج ۱، فی احکام النجاسات، م ۲۲ - ۲۱؛ تحریر، ج ۱، فی احکام النجاسات، م ۱؛ رساله، م ۱۳۶ - ۱۳۵.

آیه الله خوئی (ره)

نجس کردن خط و ورق قرآن در صورتی که مستلزم هتک باشد، بدون اشکال حرام است، و اگر نجس شود باید فوراً آن را آب بکشند، بلکه بنابر احتیاط واجب در غیر فرض هتک نیز نجس کردن آن حرام و آب کشیدن واجب است. (رساله، م ۱۳۶).

آیه الله فاضل لنکرانی

نجس

کردن خط و ورق قرآن حرام است و اگر نجس شود باید فوراً آن را آب بکشند. (مسأله ۱۳۹)

آیه الله مکارم:

نجس کردن خط و ورق قرآن حرام است و اگر نجس شود باید فوراً آن را آب کشید (مسأله ۱۵۸).

آیه الله تبریزی:

نجس کردن خط و ورق قرآن در صورتی که مستلزم هتک باشد، بی اشکال حرام است.

گذاشتن قرآن روی عین نجس

امام خمینی (ره)

گذاشتن قرآن روی عین نجس مانند خون و مردار اگرچه آن عین نجس خشک باشد حرام است و برداشتن قرآن از روی آن واجب می باشد..

عروه، ج ۱، فی احکام النجاسات، م ۲۴؛ رساله، م ۱۳۷.

آیه الله خوئی (ره)

گذاشتن قرآن روی عین نجس مانند خون و مردار، اگرچه آن عین نجس خشک باشد حکم نجس کردن آن را دارد. یعنی اگر مستلزم هتک قرآن باشد، بی اشکال حرام است؛ بلکه بنابر احتیاط واجب در غیر فرض هتک نیز حرام است. (رساله، م ۱۳۸ - ۱۳۶).

حضرات آیات، تبریزی، بهجت:

گذاشتن قرآن روی عین نجس، مانند خون و مردار اگر چه آن عین نجس، خشک باشد حرام است، و برداشتن قرآن از روی آن واجب می باشد. (مسأله ۱۴۱)

آیه الله مکارم:

گذاشتن قرآن، روی عین نجس، چنانچه موجب بی احترامی باشد، حرام است و باید آن را برداشت (مسأله ۱۵۹).

گذاشتن چیز نجس بر روی قرآن

امام خمینی (ره)

گذاشتن چیز نجس بر روی قرآن، اگرچه خشک باشد، در صورتی که موجب بی احترامی باشد حرام است و ظاهراً گذاردن

چیز متنجس بر روی قرآن در صورتی که خشک باشد و موجب بی احترامی نیز نشود اشکالی ندارد عروه، ج ۱، فی غایات الوضوء، م ۱۸، فی احکام النجاسات، م ۲۱.

آیه الله خوئی (ره)

ملاک در حرمت، صدق هتک است، و گاهی هتک در بعضی افراد متنجس هم صدق می کند بلکه در بعضی از افراد طاهر نیز صدق می کند. (عروه).

امام خمینی (ره) و گلپایگانی (ره).

نجس کردن جلد یا غلاف قرآن

امام خمینی (ره)

نجس کردن جلد یا غلاف قرآن نیز حرام است و اگر نجس شود در صورتی که بی احترامی به قرآن باشد باید آن را آب بکشند.

امام خمینی (ره) و گلپایگانی (ره): (تحریر؛ هدایه، ج ۱، ص ۱۱۲، م ۵۵۵).

آیه الله تبریزی:

- اگر جلد قرآن نجس شود باید آن را آب بکشند. (مساله ۱۴۰)

آیه الله مکارم:

اگر جلد قرآن نجس شود، در صورتی که بی احترامی به قرآن باشد، باید فوراً آن را آب بکشند. (مساله ۱۵۸)

حضرات آیات، تبریزی، بهجت،

اگر جلد قرآن نجس شود، در صورتی که بی احترامی به قرآن باشد، باید آن را آب بکشند.

نوشتن قرآن با مرکب نجس

امام خمینی (ره)

نوشتن قرآن با مرکب نجس، اگر چه یک حرف از آن باشد حرام است؛ و اگر از روی نادانی یا عمد نوشته شود در صورتی که قابل محو است، باید آن را محو نمود، و اگر قابل محو نیست - مانند رنگ چاپ - باید تطهیر شود.

عروه، ج ۱، فی احکام النجاسات، م ۲۲؛ تحریر، ج ۱، فی احکام النجاسات، م ۵؛ رساله م ۱۳۸؛ هدایه، ج ۱، ص ۱۱۳، م ۵۶۲.

آیه الله خوئی (ره)

نوشتن قرآن با مرکب نجس اگرچه یک حرف آن باشد، حکم نجس کردن آن را دارد، یعنی در صورتی که مستلزم هتک باشد، بی اشکال حرام است و در غیر فرض هتک، بنابر احتیاط واجب حرام است. (رساله، م ۱۳۹ و ۱۳۶).

حضرات آیات، تبریزی، بهجت:

- نوشتن قرآن با مرکب نجس، اگر چه یک حرف باشد حرام است. و اگر نوشته شود باید آن را آب بکشند، یا بواسطه تراشیدن و مانند آن کاری کنند که از بین برود و اگر چنانچه از بین نمی رود باید آن را آب بکشند. (مساله ۱۴۲)

آیه الله

مکارم:

نوشتن قرآن با مرکب نجس حرام است و اگر عمداً یا سهواً نوشته شود باید آن را محو کنند، یا آب بکشند. (۱۶۰)

دادن قرآن به کافر

امام خمینی (ره)

- احتیاط واجب آن است که از دادن قرآن به کافر خودداری کنند؛ و اگر قرآن در دست اوست در صورت امکان از او بگیرند.

۶- عروه، ج ۱، فی احکام النجاسات، م ۲۳ رساله، م ۱۳۹.

حضرات آیات گلپایگانی و اراکی

دادن قرآن به کافر، حرام و گرفتن قرآن از او واجب است. (رساله، م ۱۴۰، رساله، م ۱۳۸).

آیه الله خوئی (ره)

- خوئی (ره) در صورتی که دادن قرآن به کافر، مستلزم هتک باشد حرام و گرفتن از او واجب است. (رساله، م ۱۴۰).

- باید از دادن قرآن به کافر خودداری کنند، و اگر قرآن در دست اوست در صورت امکان از بگیرند، ولی چنانچه مقصود از دادن قرآن و یا داشتن قرآن، تحقیق و مطالعه در دین باشد و نیز انسان بداند که کافر با دست تر قرآن را لمس نمی کند اشکالی ندارد (مساله ۱۴۳)

آیه الله تبریزی:

اگر مستلزم هتک باشد، حرام است.

آیه الله مکارم:

دادن قرآن به دست کافر اگر موجب بی احترامی باشد حرام است و اگر امید هدایت او برود، یا برای تبلیغ اسلام باشد جایز، بلکه گاهی واجب است. (مسأله ۱۶۱)

افتادن ورق قرآن در مستراح

امام خمینی (ره)

- اگر ورق قرآن یا چیزی که احترام آن لازم است مثل کاغذی که اسم خداوند یا پیامبر - صلی الله علیه و آله - یا امام - علیه

السلام - بر آن نوشته شده در مستراح یا چاه آن بیفتد، بیرون آوردن و آب کشیدن آن اگرچه خرج داشته باشد، واجب است و اگر بیرون آوردن آن ممکن نباشد باید به آن مستراح نروند تا یقین کنند که آن ورق پوسیده است.

- عروه، ج ۱، فی احکام النجاسات، م ۲۸؛ رساله م ۱۴۰.

اراکى (ره): بنابر احتیاط واجب. (رساله، م ۱۳۹).

- اگر

ورق قرآن یا چیزی که احترام آن لازم است - مثل کاغذی که اسم خدا یا پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم یا امام علیه السلام بر آن نوشته شده - در مستراح بیفتد بیرون آوردن و یا آب کشیدن آن اگر چه خرج داشته باشد واجب است، و اگر بیرون آوردن آن ممکن نباشد بنا بر احتیاط واجب به آن مستراح نروند تا یقین کنند آن ورق پوسیده است. و نیز اگر تربت سیدالشهداء علیه السلام در مستراح بیفتد و بیرون آوردن آن ممکن نباشد، باید تا وقتی که یقین نکرده اند که بکلی از بین رفته به آن مستراح نروند. (مساله ۱۴۴)

آیه الله مکارم:

هرگاه ورق قرآن و دعا یا ورقی که نام خدا، یا پیامبر (صلی الله علیه و آله) و یا ائمه (علیهم السلام) روی آن نوشته باشد در جای آلوده و نجسی بیفتد باید فوراً آن را بیرون آورد و آب کشید، هرچند مخارجی داشته باشد و اگر بیرون آوردن آن ممکن نباشد احتیاط واجب آن است که اگر مستراح باشد به آن مستراح نروند تا یقین کنند آن ورق پوسیده، یا خط آن محو شده است. (مساله ۱۶۲)

آیه الله بهجت:

بر کسی که آنرا انداخته واجب است و اگر او این کار را نکرده یا نتوانست انجام دهد، بر دیگران واجب می شود و خرج آن از بیت المال داده می شود.

جواز تطهیر قرآن غیر، بدون اجازه مالک

امام خمینی (ره)

- وجوب تطهیر قرآن، وجوب کفایی است. و اختصاصی به نجس کننده ندارد، هرچند که مستلزم هزینه باشد. (البته حاکم شرع می تواند نجس کننده را برای تطهیر ملزم کند و در صورت احتیاج به هزینه مالش را

در تطهیر قرآن صرف کند).

- عروه، ج ۱، فی احکام النجاسات، م ۲۸؛ تحریر، ج ۱، فی احکام النجاسات، م ۱؛ هدایه، ج ۱، ص ۱۱۲، م ۵۵۶.

امام خمینی (ره)

- اگر قرآنی که نجس شده مال غیر باشد، در صورتی که صاحب آن اقدام به تطهیرش نماید، تطهیر بر دیگران جایز نیست، ولی در صورت امتناع مالک، بر دیگران واجب می شود..

- عروه، ج ۱، فی احکام النجاسات، م ۲۹.

آیه الله مکارم:

پاک کردن ورق قرآن فقط وظیفه کسی که آن را نجس کرده نیست، بلکه اگر دیگران هم باخبر شوند وظیفه همه است که آن را پاک کنند و اگر یکی این وظیفه را انجام دهد، از دیگران ساقط می شود (مسأله ۱۶۳)

امام خمینی (ره) و مراجع مورد نظر در مسأله جواز تطهیر قرآن غیر، بدون اجازه مالک اشکال کرده اند، مگر در صورتی که تطهیر نکردن موجب بی احترامی شود و اجازه گرفتن از مالک نیز ممکن نباشد (ولو به خاطر این که اجازه نمی دهد. گلپایگانی). (عروه)

ضمانت نقصی که به واسطه تطهیر قرآن حاصل می شود

امام خمینی (ره)

- اگر کسی قرآن دیگری را نجس کند، ضمانت نقصی که به واسطه تطهیر آن حاصل می شود - عروه، ج ۱، فی احکام النجاسات، م ۲۷.

آیه الله خوئی (ره)

در این نحوه ضمانت، اشکال است، بلکه ممنوع است؛ بلکه نجس کننده ضامن نقصی است که به واسطه اصل تنجیس حاصل می شود. (عروه).

- گلپایگانی (ره): بلکه ضامن نقصی است که به واسطه اصل تنجیس حاصل می شود... (عروه).

آیه الله مکارم:

اگر قرآن مال دیگری است و با شستن از بین می رود یا ناقص می شود آن کس که آن را نجس کرده، باید خسارت آن را بدهد (مسأله ۱۶۳)

قرائت و تلاوت قرآن

قرائت قرآن در نماز

قرائت قرآن در هر جای نماز.

امام خمینی (ره)

۱- در تمام حالات نماز، ذکر گفتن و دعا کردن به غیر حرام، و همچنین قرائت قرآن غیر از آنچه موجب سجده می شود، اشکال ندارد.

۲- در قرائت قرآن (در حال نماز) معتبر است قصد قرآنیت نماید، پس اگر کلامی بگوید که مشترک باشد بین قرآن و غیر قرآن بدون این که قصد قرآن نماید و بدون این که دعا باشد نمازش باطل است بلکه اگر آیه مختص به قرآن را به قصد غیر قرآن بخواند نیز مبطل است و همچنین است خواندن چیزی که نمی داند از قرآن است.

۳- اگر در نماز چیزی بخواند به گمان آن که ذکر یا قرآن یا دعاست و معلوم شود که کلام آدمی بوده، احوط آن است که دو سجده سهو برای آن به جا آورد، لکن بنابر ظاهر واجب نیست.

۴- قرائت آیات قرآن و ادعیه دیگر در نماز میت مادامی که صورت نماز محفوظ بماند جایز است.

قرائت قرآن در رکوع، سجود و قنوت.

امام

خمینی (ره)

۱- قرائت قرآن در رکوع و سجود مکروه است.

۲- قرائت قرآن در قنوت جایز است خصوصاً آیاتی که مشتمل بر دعا باشد مانند این آیه شریفه:

(رَبَّنَا لَا تُرْغِ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ)

استفتایی از آیت الله العظمی گلپایگانی (ره).

۳- س: در قنوت نماز، از سوره های قرآنی می شود یک سوره تمام و یا چند آیه از یک سوره خواند یا فقط دعاهای وارده را باید نماز گزار، در قنوت بخواند.

ج: اگر بخواهد به قصد ورود بخواند، باید دعاهایی که وارد شده بخواند ولی اگر غیر اینها از قرآن یا دعاهای دیگر را به قصد قربت مطلقه بخواند، اشکال ندارد.

قرائت در نمازهای مستحبی.

امام خمینی (ره)

۱- حکم قرائت در نمازهای مستحبی از چند جهت با قرائت در نمازهای واجب متفاوت است، از جمله:

۱- خواندن سوره در نمازهای مستحبی لازم نیست مگر در بعضی نمازهای مخصوص که باید با کیفیت خاصی خوانده شوند.

دو نماز مستحبی که لازم است با آیات خاصی خوانده شوند.

۳- نماز غفیله: که دو رکعت است و بعد از نماز مغرب تا وقتی که سرخی طرف مغرب از بین برود خوانده می شود؛ که در رکعت اول نماز بعد از حمد این آیه خوانده می شود:

(وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ)

و در رکعت دوم بعد از حمد خوانده می شود: (وَ عِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَ يَعْلَمُ مَا فِي الْبُرِّ وَالْبَحْرِ وَ مَا تَسْقُطُ مِنَ وَرَقِهِ إِلَّا

يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ). و سپس در قنوت دعای وارده را بخواند.

۴- نماز ليله الدفن، (وحشت) و آن هدیه ای است که مستحب است در شب اول دفن، برای میت خوانده شود. و کیفیت آن بدین قرار است: در رکعت اول بعد از سوره حمد، دو مرتبه سوره توحید، و در رکعت دوم بعد از سوره حمد، ده مرتبه سوره تکاثر و بعد از سلام بگوید: (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ ابْعَثْ ثَوَابَهَا إِلَى قَبْرِ فَلَانِ بْنِ فَلان).

و بنا بر روایت دیگر، در رکعت اول بعد از سوره حمد، آیت الکرسی، و در رکعت دوم بعد از سوره حمد، ده مرتبه سوره (إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ) و سپس سلام بگوید و دعای مذکوره را بخواند. و احتیاط آن است که آیت الکرسی را تا (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) بخواند.

۲- در نماز مستحبی می توان به خواندن بخشی از یک سوره اکتفا کرد.

۳- خواندن بیش از یک سوره در این نمازها (بدون کراهت) جایز است.

۴- خواندن سوره های عزائم در این نمازها جایز است.

۵- مطلقاً جایز است عدول از هر سوره به سوره دیگر. (جواز عدول خالی از اشکال نیست)

استفتایی از حضرت امام خمینی (ره).

۲- س: آیا در نوافل هم بعد از حمد در صورتی که بخواهد سوره ای بخواند، باید آن سوره را کامل بخواند یا می شود به چند آیه از یک سوره اکتفا کرد.

ج: لازم نیست یک سوره کامله بخواند.

تجوید و آداب قرائت در نماز

الف) ادای صحیح حروف و کلمات در قرائت.

امام خمینی (ره)

۱- واجب است که قرائت (نماز) صحیح باشد، پس اگر عمداً

به چیزی از کلمات یا حروف حمد و سوره خلل وارد کند، یا حرفی را به حرف دیگر تبدیل کند، حتی (ضاد) را به (ظاء) یا بالعکس، نمازش باطل است، و همچنین اگر اخلال در حرکت بنایی یا اعرابی یا مد واجب یا تشدید یا سکون لازم باشد یا حرفی را از غیر مخرج ادا کند بطوری که در عرف عرب از صدق آن حرف، بیرون رود، نماز باطل است.

۲- واجب نیست مخارج حروف را مطابق آنچه علمای تجوید ذکر کرده اند بداند، بلکه همین قدر که حروف از مخارج بیرون آیند، اگر چه ملتفت آن نیز نباشد کافی است؛ بلکه بیرون آمدن حروف از مخارج آن نیز لازم نیست و صدق عرفی آن حرف کفایت می کند (یعنی بطوری ادا کند که اهل این زبان بگویند فلا-ن حرف را ادا کرده نه حرف دیگر را) اگر چه از غیر مخرجی که علمای تجوید معین کرده اند بیرون آید، مثلاً اگر (ضاد) را طبق قاعده تلفظ کند لکن نه بطوری که علمای تجوید گفته اند که در (ضاد) باید طرف راست یا چپ زبان را به دندانهای بالا گذارد، نمازش صحیح است و مناط، صدق آن حرف است در عرف عرب، و همچنین است در سایر حروف؛ پس آنچه علمای تجوید در مخارج حروف ذکر کرده اند، مبنی بر غالب است.

۳- اگر اعراب یا بنا یا بعضی از حروف کلمه را نداند که مثلاً (صاد) است یا (سین)، (ذال) است یا (زاء)، (غین) است یا (قاف) و... واجب است که یاد بگیرد و در نماز، جایز نیست که کلمه را دو مرتبه بگوید، مثلاً یک

دفعه با (سین) و یک دفعه با (صاد) زیرا یکی از آن دو غلط و غیر قرآنی بوده و تکلم به آن مبطل نماز می باشد. یادگیری اعراب آخر کلمه نیز در صورتی که شخص بخواهد آن کلمه را به ما بعد وصل کند لازم است مثلاً اگر بخواهد (العالمین) را به (الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ) وصل کند باید بداند که نون (العالمین) مفتوح است؛ بلی در صورتی که سر هر آیه وقف می کند واجب نیست حرکت آخر کلمه را بداند.

۴- اگر در حرکت کلمه ای شک داشته باشد (که مثلاً مفتوح است یا مکسور) یا در مخرج حرفی شک داشته باشد، در صورتی که بداند یا شک داشته باشد که یکی از آن دو وجه باطل است جایز نیست به هر دو وجه بخواند لکن اگر یکی از آن دو وجه را اختیار کند و بنا داشته باشد که پس از نماز پرسد و در صورت باطل بودن نمازش را اعاده کند، اشکال ندارد.

۵- اگر پس از قرائت آیه یا کلمه ای در صحت قرائت آن آیه یا کلمه شک کند در صورتی که از محل آن نگذشته باشد باید آن را اعاده کند و اگر از محل آن گذشته باشد باید به شکش اعتنا نکرده و بگذرد؛ گرچه جایز است به قصد احتیاط آن را اعاده کند و اگر مکرراً در آیه یا کلمه ای شک کند تکرار آن اگر از روی وسواس نباشد اشکال ندارد ولی در تکرار از روی وسواس قائل شدن به صحت مشکل است.

۶- هر گاه اعتقاد به شکل خاصی از اعراب، بنا، یا مخرج حرفی پیدا کند و مدتی

به همان نحو نماز بخواند و بعد معلوم شود که غلط بوده، احوط اعاده یا قضای آن است، اگر چه اقوی عدم وجوب آن است.

۷- کسی که قرائتش صحیح نیست، یعنی نمی تواند حروف را از مخارجشان ادا کند، یا حرفی را به حرف دیگر تبدیل می کند یا حتی غلط اعرابی دارد، اگر چه توانایی بر ادای صحیح آنها را نیز نداشته باشد، چنین شخصی جایز نیست برای کسی که قرائتش صحیح است، امام جماعت شود. ۸- (با تعدد ائمه جماعت و اختلاف آنها در جلو فرستادن دیگری هر کدام را که مأمومین ترجیح دهند، مقدم داشته می شود و به او اقتدا می کنند و) در صورتی که بین مأمومین، اختلاف نظر باشد یا کسی را جلو نفرستند باید کسی که فقیه جامع الشرایط است برای امامت جلو رود و اگر چنین فقیهی نباشد یا متعدد باشند کسی که قرائتش بهتر است جلو رود و...

آیه الله فاضل لنکرانی

۲۱- اگر یکی از کلمات حمد یا سوره را نداند یا عمدا آنرا نگوید یا به جای حرفی حرف دیگر بگوید مثلاً به جای "ض"، "ظ" بگوید یا جایی که باید بدون زیر و زبر خوانده شود زیر و زبر بدهد یا تشدید را نگوید، نماز او باطل است. (مساله ۱۰۲۱)

آیه الله بهجت

اگر موافق هیچکدام از قرائتهای هفتگانه نباشد، بنابر احتیاط باطل است.

آیه الله فاضل لنکرانی

۲۲- اگر زیر و زبر کلمه ای را نداند باید یاد بگیرد، ولی اگر کلمه ای را که وقف کردن آخر آن جایز است همیشه وقف کند، یاد گرفتن زیر و زبر آن لازم نیست و نیز اگر نداند

مثلاً- کلمه ای به ((س)) است یا به ((ص)) باید یاد بگیرد و چنانچه دو جور یا بیشتر بخواند مثل آنکه در ((اهدنا الصراط المستقیم)) مستقیم را یک مرتبه با سین و یک مرتبه با صاد بخواند، نمازش باطل است. مگر آنکه هر دو جور قرائت شده باشد و به امید رسیدن به واقع، بخواند. (مساله ۱۰۲۳)

آیه الله فاضل لنکرانی

۲۳- اقوی این است که لازم نیست در نماز وقف به حرکت و وصل به سکون را مراعات نماید و معنی وقف به حرکت آن است که زیر یا زیر یا پیش آخر کلمه ای را بگوید و بین آن کلمه و کلمه بعدش فاصله دهد مثل بگوید الرحمن الرحیم و میم الرحیم را زیر بدهد و بعد قدری فاصله دهد و بگوید مالک يوم الدين، و معنی وصل به سکون این است که زیر یا زیر یا پیش کلمه ای را نگوید و آن کلمه را به کلمه بعد بچسباند مثل آنکه بگوید الرحمن الرحیم و میم الرحیم را زیر ندهد و فوراً مالک يوم الدين را بگوید. (مساله ۱۰۲۵)

آیه الله بهجت

احتیاط در آن است که در نماز عمداً و بدون عذر، وقف به حرکت و وصل به سکون ننماید.

آیه الله تبریزی

احتیاط مستحب آنست که در نماز وقف بحرکت و وصل به سکون ننماید.

آیه الله مکارم

احتیاط واجب آن است که در نماز، وقف به حرکت ننماید.

استفتاهایی از حضرت امام خمینی (ره).

۹- س: آیا ادا کردن کلمات در نماز از مخرج واقعیشان واجب است.

ج: باید کلمات طوری ادا شود که عرف عرب آن را صحیح بدانند.

۱۰- س: اگر کسی در مورد قرائت صحیح در نماز

اطلاعی نداشته و کسی برای او نگفته است و تاکنون نماز را از نظر قرائت صحیح حروف، غلط خوانده باید نمازهای قبلی را قضا نماید و آیا این حکم در مورد عامه مردم که تاکنون نماز را غلط خوانده اند نیز صادق است.

ج: اگر در وقت خواندن، آنها را صحیح می دانسته نمازش صحیح است.

۱۱- س: تکلیف کسی که تا به حال نمازش از نظر ادای مخارج صحیح حروف، اشکال داشته چیست با توجه به این که در بعضی از رساله ها حکم به اعاده و یا قضا شده است.

ج: اگر موقع خواندن نماز، قرائت خود را صحیح می دانسته و بعداً معلوم شده اشتباه بوده، نماز صحیح است و اعاده و قضا ندارد، اگر چه احوط استحبابی اعاده است.

۱۲- س: شخصی حمد و سوره و اذکار نماز را بلد بوده ولی مدتی نمازش را بدون رعایت مخارج حروف می خوانده و تذکر دیگران نیز در او تاثیری نداشته و حتی او را در مورد غلط بودن نمازش به شک نینداخته، ولی حالا که متوجه شده، این مساله برایش پیش آمده که آیا قضای نمازهایی که تا به حال خوانده بر او واجب است یا نه.

ج: در صورتی که از جهت غفلت و عدم التفات اشتباهی در قرائت و یا ذکر شده، قضا واجب نیست.

۱۳- س: با توجه به این که برای تلفظ حرف (ض) در تجوید چند قول است، بفرمایید شما به کدام قول عمل می کنید یک قول می گوید: که برخورد نوک زبان به دندان آسیا و یک قول می گوید: که برخورد کناره بن زبان با دندان آسیا.

ج: شناختن مخارج حروف

طبق قول علمای تجوید واجب نیست باید تلفظ هر حرف به نحوی باشد که در عرف صدق کند آن حرف ادا شد.

استفتاهایی از آیت الله العظمی گلپایگانی (ره).

۱۴- س: اشخاصی که سواد ندارند و یاد گرفتن تجوید قرائت برایشان مشکل است و همچنین بعد از یاد گرفتن هم به واسطه عدم توجه؛ زود فراموش می نمایند؛ در این صورت به همان نحو عبارتی که بدون غلط باشد بخوانند چه صورت دارد.

ج: اگر طوری بخوانند که غلط باشد و قدرت بر یاد گرفتن داشته باشند نمازشان باطل است، ولیکن محسنات تجویدی را لازم نیست مراعات کنند.

۱۵- س: نظر به این که حضور در نماز جماعت بر کسی که نمی تواند حمد و سوره را صحیح بخواند واجب است، تکلیف زن در این خصوص با در نظر گرفتن اینکه شوهر، اجازه حضور به جماعت ندهد چیست.

ج: با فرض عدم تمکن از یاد گرفتن نماز صحیح، احتیاط لازم آن است که نماز را به جماعت بخواند و در این صورت اطاعت شوهر لازم نیست.

ب) رعایت یکی از قرائات سبعة.

امام خمینی (ره)

۱- احوط قرائت به یکی از قرائات هفتگانه است؛ اگر چه اقوی عدم وجوب آن است بلکه قرائت به طریقه عربی کافی است، اگر چه در حرکت بنا یا اعراب مخالف قرائات هفتگانه باشد. چنانچه احوط، آن است که از قرائتی که در قرآن کریم بین مسلمین موجود است تخلف ننماید هر چند تخلف در بعضی کلمات مثل (مَلِکَ یوم الدین) و (کَفَوْاْ أَحَدَ) ضرری نمی رساند بلکه بعید نیست که قرائت بر طبق یکی از قرائتهای دیگر (غیر از قرائتهای هفتگانه نیز) جایز باشد.

۲- قرائت (مالک یوم الدین) و (مَلِکَ یوم)

الدین) هر دو جایز است و بعید نیست که قرائت اول بهتر باشد. و همچنین در (صِرَاط) جایز است با (صاد) یا با (سین) خوانده شود و با (صاد) بهتر است و در (کَفُوءاً اَحد) چهار وجه جایز است: مضموم بودن فاء یا ساکن بودن آن، و هر یک از این دو، با همزه یا با واو (۱- کَفُوءاً، ۲- کَفُوءاً ۳- کَفُوءاً ۴- کَفُوءاً) (و بعید نیست که مضموم بودن (فاء) با قرائت (واو) (یعنی وجه سوم) از بقیه بهتر باشد)

۳- در (ایاک نعبد وایاک نستعین) که همزه آن اشباع می باشد جایز است بدون اشباع خوانده شود.

ج) احکام ادغام.

۱- هر گاه در یک کلمه دو حرف مماثل (یعنی دو حرف هم جنس) جمع شوند واجب است که حرف اول را ساکن و در حرف دوم ادغام کرد، چه آن دو حرف متحرک باشند مثل رَدَّ و مَدَّ که فعل ماضی اند و چه ساکن مثل رَدَّ و مَدَّ که مصدرند.

۲- ادغام کردن (لام) الف و لام (ال) در چهارده حرف لازم است و آن حروف عبارتند از (تاء)، (تاء)، (دال)، (ذال)، (راء)، (زاء)، (سین)، (شین)، (صاد)، (ضاد)، (طاء)، (ظاء)، (لام)، (نون) و در بقیه حروف لازم است (لام) را اظهار کرد، پس مثلاً در (اللّٰه) و (الرّٰحمٰن) و (الرّٰحیم) و (الصّٰرِاط) و (الصّٰلین) ادغام لازم است. و در (الْحَمْد) و (الْعَالَمین) و (وَالْمُسْتَقِیم) و امثال آن اظهار لازم است.

۳- تنوین یا نون ساکن هرگاه به یکی از شش حرف (یرملون) برسد، احوط در غیر (لام) و (راء) ادغام کردن با غَنّه، و در (راء) و (لام) ادغام کردن بدون غَنّه است؛ لکن اقوی عدم

و جوب آن است.

۴- دو حرف متمائل، هرگاه در دو کلمه واقع شوند و حرف اول ساکن باشد مثل (اِذْهَبْ بِكِتَابِي) و (يُؤَدِّرْكُمْ) ادغام حرف اول در دوم احوط است؛ اگر چه اقوی عدم وجوب آن است.

۵- رعایت ادغام کبیر لازم نیست و آن عبارت از این است که (حرف) متحرک را ساکن نموده و در حرف متمائل خود که در کلمه دیگر است ادغام کنند، مثلاً- در (يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ) میم اول را پس از ساکن نمودن در میم (مَا بَيْنَ) ادغام کنند و یا اینکه حرفی را پس از ساکن نمودن و تبدیل به حرف متقارب، در آن حرف متقارب ادغام کنند، گرچه هر دو در یک کلمه باشند. مثلاً در (يَرْزُقُكُمْ) (قاف) را در (کاف) و یا در (زُحِرَ عَنِ النَّارِ) (حاء) را در (عین) ادغام کنند بلکه احتیاط آن است که ادغام کبیر را خصوصاً در حرف مقارب ترک کنند و حتی رعایت بعضی از اقسام ادغام صغیر نیز لازم نیست، مثل ادغام حرفی که در اصل ساکن است، در حرف متقارب خودش مثل این که در (مِنْ رَبِّكَ) (نون) را در (راء) ادغام نمایند.

استفتایی از آیت الله العظمی گلپایگانی (ره).

۶- س: اگر کسی در موقع خواندن سوره (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) نون (يَكُنْ) را در لام (لَهُ) و همچنین در تشهد، نون (أَنْ) را در لام (لَا) ادغام نکرد، نمازش چه صورت دارد.

ج: نمازهایی که به این نحو خوانده، صحیح است، ولی از این به بعد ادغام را در مواضع مذکور رعایت نماید.

(د) احکام مدّ.

امام خمینی (ره)

۱- احوط آن است که در قرائت مراعات مدّ لازم را بنماید گرچه بنا بر اقوی مراعات

آن لازم نیست. و مدّ لازم آن است که حرف مدّ و دو سبب آن یعنی (همزه و سکون)، در یک کلمه جمع شده باشند مثل: (ج آء)، (سو)، (جی)، (دآبه)، (ق)، (ص).

۲- در مدّ کشیدن به مقدار دو الف کافی است و کاملتر آن است که به مقدار چهار الف بکشد، و چنانچه در مدّ لازم یا غیر لازم بیش از حد متعارف مدّ دهد مانعی ندارد و مبطل نیست مگر اینکه کلمه از صدق آن کلمه بودن خارج شود.

استفتایی از آیت الله العظمی گلپایگانی (ره).

۳- س: بعد از حروف مدّ اگر حرف بعد از آنها را به خاطر وقف کردن، ساکن تلفظ نماییم مثل: (نستعین)، (رحیم)، (مستقیم) آیا مدّ واجب است یا مستحب.

ج: در فرض سؤال مدّ واجب نیست.

ه) احکام وقف و وصل.

امام خمینی (ره)

۱- قبلاً گذشت در صورتی که کسی بخواهد کلمه ای را به ما بعدش وصل کند لازم است که حرکت آخر آن را بداند؛ مثلاً اگر بخواهد (العالمین) را به (الرحمن الرحیم) وصل کند باید بداند که نون العالمین مفتوح است و همینطور در سایر کلمات ولی اگر سر هر آیه وقف کند واجب نیست حرکت آخر آیه را بداند.

۲- احوط آن است که وقف به حرکت و وصل به سکون ننماید اگر چه اقوی جواز آن است

۳- هرگاه بین حروف کلمه ای آنقدر فاصله بیندازد که از صدق یک کلمه بودن خارج شود، در صورتی که عمداً چنین کرده نماز باطل است و در صورت اضطرار، اعاده آن کلمه واجب است.

۴- اگر در هنگام گفتن (الصَّراطُ الْمُسْتَقِيمَ) بعد از آن که لام (المستقیم) را گفت نفس او قطع شود؛

آیا واجب است بعد از آن (المستقیم) را با (الف و لام) بگوید یا گفتن مستقیم بدون الف و لام نیز کفایت می کند در چنین حالتی احوط گفتن با الف و لام است و احوط از آن این است که (الصراط) را نیز اعاده کند و همچنین اگر کلمه (الف و لام) دار را غلط بگوید احوط اعاده (الف و لام) است و همچنین اگر مضاف الیه را غلط بگوید، احوط آن است که مضاف را هم اعاده کند، مثلاً اگر (المغضوب) را غلط بگوید احوط آن است که در هنگام اعاده لفظ (غیر) را نیز اعاده کند.

۵- هرگاه اعراب آخر کلمه را بگوید به قصد آن که به ما بعد آن وصل کند ولی نفس او قطع شود و وقف به حرکت شود احوط اعاده آن کلمه است و اگر فاصله زیاد نباشد اکتفا به آن جایز است.

(و) احکام همزه وصل و قطع.

امام خمینی (ره)

۱- هرگاه (در نماز) همزه وصل در اثنای قرائت قرار گیرد، بنابر احتیاط واجب باید حذف شده و خوانده نشود، مثل همزه (الله) و همزه (اهدنا) ولی همزه قطع ثابت مانده و خوانده شود مثل همزه (أَنعَمْتَ).

استفتایی از آیت الله العظمی گلپایگانی (ره).

۲- س: در موقع خواندن حمد و سوره در نماز مراعات کردن همزه های وصل در درج کلام لازم است یا نه.

ج: بلی اسقاط همزه وصل در حال وصل لازم است.

(ز) رعایت محسنات تجویدی.

امام خمینی (ره)

۱- شایسته است رعایت بعضی مطالب تجویدی همچون اظهار تنوین یا نون ساکن در صورتی که بعد از آنها یکی از حروف حلقی باشد و یا قلب کردن تنوین و نون ساکن به میم

در صورتی که بعد از آنها (باء) باشد، و یا ادغام آنها در صورتی که بعد از آنها یکی از حروف (یرملون) باشد، و یا اخفای آنها در صورتی که بعد از آنها یکی از حروف دیگر باشد. لکن رعایت هیچ یک از این موارد واجب نیست حتی ادغام در (یرملون).

۲- رعایت محسّنات قرائت که علماء تجوید ذکر کرده اند مثل (اماله، اشباع، تفخیم، ترقیق، شدّت، رخوت، استعلا) و امثال آن در نماز، واجب نیست اگر چه رعایت کردن آنها بهتر است.

۳- در تکبیره الاحرام نماز، احتیاط آن است که (لام) و (راء) را با تفخیم ادا شوند، هر چند بنابر اقوی ترک تفخیم جایز است.

۴- سزاوار است کلمات قرائت را متمایز و جدای از یکدیگر بخواند و به نحوی قرائت نکند که از بین دو کلمه، کلمه مهملی (بی معنایی) متولد شود؛ مثلاً در (الْحَمْدُ لِلَّهِ) لفظ (دُلُّل) و در (لِلَّهِ رَبِّ) لفظ (هَرَب) و در (مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ) لفظ (کیو) و در (اَيُّهَاكَ نَعْبُدُ) لفظ (کَنَع) و در (اَيُّهَاكَ نَسْتَعِينُ) لفظ (کَنَس) و در (انعمت عليهم) لفظ (تَع) و در (مغضوب عليهم) لفظ (بَع) متولد شود.

۵- اگر در (قل هو الله احد) بر (احد) وقف نکرد احوط آن است که در حال وصل تنوین را حذف نکند و (اَحَدُ اللّٰهِ الصَّمَد) به حذف تنوین نخواند، بلکه بگوید (اَحَدٌ نِ اللّٰهِ الصَّمَد) به کسر نون تنوین و بنابراین فرض سزاوار است لام (اللّٰه) را ترقیق کند؛ بنابر وجه اول سزاوار بود لام (اللّٰه) را تفخیم کند، چنانچه قاعده کلی در لام چنین است که اگر حرف قبل از آن مفتوح یا مضموم باشد لام

را تفخیم و اگر مکسور باشد ترقیق کنند.

استفتاهایی از حضرت امام خمینی (ره).

۶- س: آخر بعضی از کلمات مکسور است آیا می توانیم در نماز آنها را به صورتی اشباع کنیم که صدای یاء تولید شود مثلاً (مغضوب) را (مغضوبی) بخوانیم.

ج: باید به کسره خوانده شود و اگر کمی اشباع شود بدون تبدیل به یاء مانع ندارد.

۷- س: در بعضی از کلمات نماز مانند: (عَلَيْهِمْ)، (عَلَيْنَا)، (غیر) و (لَيْلَهُ)، حرف ماقبل یاء مفتوح است ولی عده ای از افراد حتی بعضی از عربها حرف ماقبل یاء را به صورت مکسور می خوانند مانند: (عَلَيْهِمْ) و (غیر) در صورتی که در زبان عرب، یاء ماقبل مکسور را به صورت اشباع باید خواند و این چنین تلفظی از نظر لغت صحیح نیست، به هر حال منتظر نظر شریف حضرتعالی هستیم.

ج: باید به فتحه خوانده شود و چنانچه به نحوی بخواند که نزد عرف عرب صحیح باشد اشکال ندارد.

استفتایی از آیت الله العظمی گلپایگانی (ره).

۸- س: کلماتی مانند (یوم) و (فوق) و (فرعون) در قرآن و غیر قرآن مثل ادعیه هست که بعضی به ضمه - البته بدون اشباع - می خوانند حال اگر در حال نماز باشد مثل این که: (مالک یوم الدین) را این طور بخوانند آیا موجب بطلان می شود یا نه.

ج: صحت آن بدون اشباع بعید نیست اگر چه فتحه کاملاً ظاهر نشده، لکن چنانچه فتحه را کاملاً اظهار کنند اَوْقِ به قواعد و احسن است ولی با اشباع، غلط است.

قرائت سور عزائم در نماز

امام خمینی (ره)

۱- خواندن یکی از چهار سوره ای که سجده واجب دارند در نمازهای واجب جایز نیست پس اگر عمداً آنها را

بخواند نمازش باطل است و باید آن را از سر گیرد گرچه بخشی از آنها را خوانده باشد، حتی (بسم الله الرحمن الرحيم) یا قسمتی از آن را، البته در صورتی که (بسم ا...) یا بعض آن را به قصد اینکه جزء یکی از سور عزائم است بخواند؛ ولی اگر چنین قصدی نداشته باشد، حکم به بطلان نماز قبل از انجام سجده تلاوت، مشکل است؛ و هرگاه سهواً بخواند، اگر پیش از رسیدن به آیه سجده متوجه شود باید آن سوره را رها کرده و سوره دیگری بخواند، اگرچه از نصف آن سوره گذشته باشد، ولی اگر بعد از آیه سجده یا بعد از اتمام سوره، چه قبل از رکوع و چه بعد از رکوع، متوجه شود بنابر اقوی بایستی با ایما و اشاره سجده کند و این سوره برای نماز کفایت می کند و اعاده نماز نیز لازم نیست و همچنین اگر بعد از قرائت آیه سجده نسیاناً سجده کرده باشد، ظاهر آن است که نماز صحیح است و اعاده لازم نیست.

۲- اگر کسی در نماز، سوره ای از سور عزائم را نخواند ولیکن عمداً آیه ای را که سجده واجب دارد (به قصد این که جزء سور عزائم است) بخواند، نماز او نیز باطل است و اگر آیه سجده را نسیاناً بخواند، یا دیگری بخواند و او در نماز گوش کند، می تواند برای سجده به اشاره کفایت کند و اعاده نماز هم لازم نیست.

۳- خواندن سور عزائم در نمازهای مستحبی اگرچه آن نماز با نذر و مانند آن واجب شده باشد جایز است، پس بعد از قرائت آیه سجده، در حال نماز سجده تلاوت را انجام می

دهد و نماز را ادامه می دهد و تمام می کند.

آیه الله فاضل لنکرانی

۱۸ - اگر در نماز، یکی از چهار سوره ای را که آیه سجده دارد و در مسایل قبل گفته شد عمدا بخواند، نمازش باطل است. (مساله ۱۰۰۴)

آیه الله بهجت، آیه الله تبریزی

بنابر احتیاط، نمازش باطل است.

آیه الله فاضل لنکرانی

۱۹ - اگر اشتباها مشغول خواندن سوره ای شود که سجده واجب دارد، چنانچه پیش از رسیدن به آیه سجده بفهمد، باید آن سوره را رها کند و سوره دیگر بخواند و اگر بعد از خواندن آیه سجده بفهمد باید در بین نماز، بنابر احتیاط با اشاره، سجده آنرا بجا آورد و به همان سوره که خوانده اکتفا نماید. (مساله ۱۰۰۵)

آیه الله بهجت، آیه الله تبریزی

بعد از نماز، باید سجده آنرا بجا آورد.

آیه الله مکارم

اگر از نصف گذشته باشد، احتیاطاً نماز را اعاده کند.

۲۰ - اگر در نماز آیه سجده را بشنود و با اشاره سجده کند، نمازش صحیح است. (مساله ۱۰۰۶)

آیه الله بهجت، آیه الله تبریزی

بنابر احتیاط، به سجده اشاره نماید و بعد از نماز سجده آنرا بجا آورد.

قرائت واجب (حمد و سوره) در نماز.

امام خمینی (ره)

۱- واجب است در رکعت اول و دوم از نمازهای واجب یومیه، قرائت سوره حمد و پس از آن یک سوره کامل دیگر؛ البته جایز است ترک سوره در حال بیماری و عجله داشتن، بلکه ترک سوره در موارد ضروری مانند ضیق وقت، و ترس از (دزد یا درنده و مانند آن)، واجب است. اگر عمداً سوره را بر حمد مقدم داشت نمازش باطل است. و باید نمازش را اعاده کند. و اگر

داشت و قبل از رکوع یادش آمد پس اگر حمد را بعد از سوره نخوانده است باید اول حمد را بخواند و بعد سوره را اعاده کند و اگر حمد را بعد از سوره خوانده باشد فقط سوره را اعاده نماید.

۲- سوره حمد هفت آیه و سوره توحید چهار آیه است.

۳- کسی که حمد و سوره را از حفظ نداشته باشد جایز است از روی قرآن بخواند، بلکه برای کسی که حافظ قرآن باشد نیز بنابر اقوی جایز است. چنانکه جایز است برای وی متابعت از کسی که او را آیه آیه، تلقین نماید، لکن احوط اعتبار عجز از حفظ واقتداست.

۴- اگر زبان شخص، دارای نقصی باشد که قادر به تلفظ نباشد باید در دل خود قرائت کند و احوط آن است که زبان را به آنچه در دل می گذرد حرکت دهد.

۵- شخص گنگ در قرائت باید به مقدار قرائت زبان خود را حرکت دهد و با دست خود به الفاظ آن اشاره کند.

۶- کسی که قرائتش صحیح نیست، واجب است یاد بگیرد اگر چه متمکن از اقتدا کردن نیز باشد... و اگر قادر هست و وقت تنگ باشد، در صورت امکان، احوط اقتدا کردن است و کسی که قرائتش غلط است و قدرت بر تعلم صحیح هم نداشته باشد، می تواند به آنچه که می داند اکتفا کند و اقتدا کردن بر او واجب نیست اگر چه احوط است.

۷- کسی که قادر به یادگیری (قرائت نماز) هست ولی وقت تنگ باشد، لازم است آنچه را که از فاتحه الکتاب می داند بخواند و عوض آنچه را که نمی داند بنابر احوط از باقی قرآن بخواند، و احوط

آن است که همان قدر از فاتحه الکتاب را که می داند نیز به مقدار باقی مانده تکرار کند.

اما اگر هیچ چیز از فاتحه الکتاب را نیز نداند به قدر حروف آیات فاتحه الکتاب، از آیات دیگر قرآن بخواند، و هرگاه بطور کلی چیزی از آیات قرآن را نداند عوض فاتحه الکتاب به قدر حروف آن، تسبیح و تکبیر ذکر بگوید واحوط آن است که تسبیحات اربعه را اختیار نماید.

یادگیری سوره نیز واجب است لکن ظاهر آن است که با ندانستن سوره و تنگی وقت، بدل آن چیزی واجب نمی شود اگرچه احوط انجام بدل است.

۸- در بین قرائت اگر اسم مبارک حضرت رسول اکرم (ص) را بشنود، جایز است بلکه مستحب است، همان جا صلوات بفرستد، و با صلوات، موالات قرائت به هم نمی خورد و همچنین در سایر جاهای نماز چنانکه اگر در حال قرائت و مانند آن کسی بر او سلام کند که جواب او واجب باشد، واجب است جواب سلام و منافی موالات نیست.

۹- قرائت سور طولانی در نماز، موجب محو صورت نماز نیست و اشکالی ندارد.

۱۰- قرائت سور طولانی در نماز واجب که باعث گذشتن وقت نماز می شود جایز نیست و اگر عمداً این گونه سور را بخواند نمازش باطل می شود، (در بطلان نمازش اشکال است) و اگر سهواً مشغول خواندن سوره طولانی شود در صورت وسعت وقت باید به سوره کوچک برگردد و اگر بعد از تمام شدن سوره طولانی متوجه شود و وقت هم گذشته باشد، باید نمازش را تمام کند.

۱۱- بنابر اقوی قرائت دو سوره یا بیشتر در هر رکعت از نماز، جایز است اما مکروه است واحوط ترک آن

است، ولی در نماز نافله مکروه هم نیست.

۱۲- سوره (فیل) و (ایلاف) با هم یک سوره است و همچنین سوره (وَالْضُّحَى) و (الْمَنَافِعُ) بنابر این خواندن یکی از آنها (در نماز واجب) کفایت نمی کند، بلکه باید با هم، به ترتیب و با (بسم الله الرحمن الرحيم) بین آنها خوانده شود.

۱۳- در اول هر سوره (بسم الله الرحمن الرحيم) جزء آن سوره است و باید آن را بخواند، غیر از سوره براءت که (بسم الله) ندارد.

۱۴- بنابر اقوی وقتی می خواهد (بسم الله الرحمن الرحيم) بگوید واجب است سوره را تعیین کند و چنانچه بسم الله را به قصد سوره معینی گفت، در صورتی که از آن سوره به سوره دیگری عدول نمود، به آن بسم الله نمی تواند اکتفا کند، بلکه واجب است بسم الله را (به نیت سوره جدید) اعاده کند.

۱۵- هرگاه بسم الله را برای سوره معینی خواند و بعد از آن فراموش کرد که کدام سوره را معین کرده، باید برای هر سوره ای که اختیار می کند، بسم الله جداگانه ای بگوید.

۱۶- چنانچه بسم الله را به قصد یکی از دو سوره (توحید) یا (جحد) (کافرون) گفت و بعد از آن فراموش کرد که کدام را قصد کرده باید دوباره به قصد یک سوره معین از این دو سوره، بسم الله بگوید و همان را بخواند و جایز نیست سوره دیگری را اختیار کند.

۱۷- احوط آن است که در روز جمعه از سوره جمعه و منافقون به سوره دیگر، عدول نکند، اگرچه به نصف آن نرسیده باشد.

۱۸- تا وقتی به نصف سوره نرسیده است، جایز است از آن سوره به

سوره دیگر عدول کند، بجز سوره (جحد) (کافرون) و سوره (توحید) که به مجرد شروع در آنها عدول از آنها به سوره دیگر جایز نیست، اگرچه فقط بسم الله آنها را شروع کرده باشد، بلی در خصوص روز جمعه در نماز ظهر، یا نماز جمعه که مستحب است در رکعت اول، سوره (جمعه) و در رکعت دوم، سوره (منافقون) بخواند اگر نسیاناً شروع به سوره دیگری نماید حتی سوره (کافرون) و (توحید) مادام که به نصف آنها نرسیده، جایز است از آن به جمعه و منافقون عدول کند و هرگاه عمداً شروع کند به سوره (کافرون) یا (توحید) عدول از آنها جایز نیست بنابر احوط.

۱۹- در نمازهای مستحبی عدول از هر سوره به سوره دیگر جایز است حتی اگر به نصف آن رسیده باشد. (اگرچه احوط واولی آن است که در نماز مستحبی نیز از (توحید) و (جحد) عدول نکند).

۲۰- در صدق تلفظ به تکبیرها لا حرام و غیر آن از اذکار و ادعیه و قرآن، شرط است طوری آنها را بگویند که خودش بشنود، تحقیقاً یا تقدیراً (بدین معنی که اگر مانعی برای شنیدن وجود نداشته باشد بتواند صدا را بشنود) پس اگر آهسته تر از این مقدار تلفظ کند، باطل است. ۲۱- واجب است در قرائت (حمد و سوره) نماز ظهر و عصر، غیر از (بسم الله الرحمن الرحيم) مابقی آهسته خوانده شود، و بر مردها واجب است در نماز صبح و در رکعت اول و دوم نماز مغرب و عشاء، قرائت حمد و سوره را بلند بخوانند، پس کسی که عمداً به عکس عمل نماید، نمازش باطل است، اما کسی که اصلاً حکم مسأله را

نمی دانسته و توجه به سؤال کردن از آن هم نداشته، یا اینکه حکم را می دانسته ولی فراموش کرده (مثلاً به جای بلند خواندن آهسته می خوانده) نمازش صحیح است، بلکه همچنین است حکم مطلق افرادی که عمد ندارند؛ و بر زنان، بلند خواندن قرائت واجب نیست، بلکه در صورتی که نامحرمی نباشد، زنان بین آهسته خواندن و بلند خواندن مخیرند؛ و در مواردی که بر مردان آهسته خواندن واجب است، زنان هم باید آهسته بخوانند؛ و در مواردی که مردها معذورند، آنان نیز معذورند.

۲۲- برای مردها بلند گفتن (بسم الله الرحمن الرحيم) برای حمد و سوره در نماز ظهر و عصر مستحب است، همچنان که برای آنها بلند خواندن قرائت در نماز ظهر روز جمعه مستحب است. لیکن احتیاط در آهسته خواندن است.

استغفاهای از حضرت امام خمینی (ره).

۲۳- س: حمد و سوره و آیه ای که در نماز خوانده می شود آیا به قصد انشاء باید خوانده شود یا به قصد حکایت.

ج: باید به قصد حمد و سوره قرآن بخواند.

۲۴- س: حکم نمازگزار نسبت به قرائت چیست آیا در هنگام قرائت باید قصد کند مخاطب قراردادن خداوند در مثل (ایاک نعبد وایاک نستعین...) یا فقط به قصد قرآن بخواند و خواندن به قصد دعا جایز نیست.

ج: باید به قصد قرائت واجبه در نماز بخواند.

۲۵- س: در نماز واجب برای توجه بیشتر یا جبران عدم توجه، می توان سوره مبارکه (حمد) را دوباره قرائت کرد.

ج: به قصد قرائت قرآن نه به قصد جزء، مانع ندارد.

۲۶- س: در نمازها، واجب است که در رکعت اول و دوم یکی از سوره های قرآن کریم را بخوانیم آیا هر

سوره بجز چهار سوره که سجده واجب دارد می توانیم بخوانیم یا خیر حتی بقره.

ج: اختیار دارید.

۲۷- س: اگر کسی قرائت نماز را به خوبی نمی داند مثلاً (ح) را (ه) بخواند یا به عکس یا... آیا واجب است در نماز جماعت شرکت کند.

ج: شرکت در نماز جماعت واجب نیست باید سعی کند قرائت را به نحو صحیح یاد بگیرد.

۲۸- س: اگر شخصی در نماز ظهر سهواً حمد و سوره را بلند بخواند یا در نماز مغرب سهواً حمد و سوره را آهسته بخواند نمازش باطل است یا صحیح.

ج: در فرض مرقوم نماز صحیح است.

آیه الله فاضل لنکرانی

۲۴ - هر گاه شک کند که آیه یا کلمه ای را درست گفته یا نه اگر به چیزی که بعد از آن است مشغول نشده، باید آن آیه یا کلمه را به طور صحیح بگوید و اگر به چیزی که بعد از آن مشغول شده چنانچه آن چیز رکن باشد مثل آنکه در رکوع شک کند که فلان کلمه از سوره را درست گفته یا نه، باید به شک خود اعتنا نکند و اگر رکن نباشد مثلاً موقع گفتن ((الله الصمد)) شک کند که ((قل هو الله احد)) را درست گفته یا نه، باز هم می تواند به شک خود اعتنا نکند. ولی اگر احتیاطاً آن آیه یا کلمه را به طور صحیح بگوید اشکال ندارد و اگر چند مرتبه هم شک کند، می تواند چند بار بگوید اما اگر به وسواس برسد و باز هم بگوید بنابر احتیاط واجب باید نمازش را دوباره بخواند. (مساله ۱۰۳۷)

۲۵ - مستحب است در رکعت اول پیش از خواندن حمد

بگوید: ((اعوذ بالله من الشيطان الرجيم))، و در رکعت اول و دوم نماز ظهر و عصر برای غیر امام جماعت ((بسم الله)) را بلند نگوید و حمد و سوره را شمرده بخواند و در آخر هر آیه وقف کند، یعنی آنرا به آیه بعد نچسباند و در حال خواندن حمد و سوره به معنای آیه توجه داشته باشد. اگر نماز را به جماعت می خواند بعد از تمام شدن حمد امام و اگر فردی می خواند، بعد از آنکه حمد خودش تمام شد، بگوید:

((الحمد لله رب العالمين)) و بعد از خواندن سوره ((قل هو الله احد)) یک یا دو یا سه مرتبه ((كذلك الله ربی)) یا سه مرتبه ((كذلك الله ربنا)) بگوید و بعد از خواندن سوره کمی صبر کند، بعد تکبیر پیش از رکوع را بگوید یا قنوت را بخواند. (مساله ۱۰۳۸)

۲۶ - مستحب است در تمام نمازها در رکعت اول سوره ((انا انزلناه)) و در رکعت دوم سوره ((قل هو الله احد)) را بخواند. (مساله ۱۰۳۹)

۲۷ - مکروه است انسان در تمام نمازهای یک شبانه روز سوره ((قل هو الله احد)) را نخواند. (مساله ۱۰۴۰)

۲۸ - در نماز، خواندن سوره ((قل هو الله احد)) به یک نفس، مکروه است. چنانکه خواندن مد هم با یک نفس، مکروه است. (مساله ۱۰۴۱)

۲۹ - سوره ای را که در رکعت اول خوانده، مکروه است که در رکعت دوم بخواند ولی اگر سوره ((قل هو الله احد)) را در هر دو رکعت بخواند، مکروه نیست. (مساله ۱۰۴۲)

۳۰ - قرآن خواندن در سجده مکروه است. و نیز مکروه است برای برطرف کردن گرد و غبار، جای سجده را فوت

کند. و اگر در اثر فوت کردن دو حرف از دهان بیرون آید نماز باطل است. (مساله ۱۱۱۳)

آیه الله تبریزی

بنابر احتیاط، نماز باطل است.

آیه الله فاضل لنکرانی

۳۹ - خواندن قرآن در نماز، غیر از چهار سوره ای که سجده واجب دارد و در احکام جنابت گفته شد و نیز دعا کردن در نماز، اشکال ندارد، ولی احتیاط واجب این است که به عربی باشد. (مساله ۱۱۵۷)

۴۰ - در نماز، اگر در بین خواندن آیه ای شک کند که آیه پیش از آنرا خوانده یا نه و یا وقتی آخر آیه را می خواند شک کند که اول آنرا خوانده یا نه باید به شک خود اعتنا نکند. (مساله ۱۱۹۱)

آیه الله تبریزی

در رکعت اول و دوم نمازهای واجب یومیه، انسان باید اول حمد و بعد از آن بنابر احتیاط - یک سور تمام بخواند و سوره والضحی و الم نشرح و همچنین سوره فیل و لایلاف در نماز یک سوره حساب می شود. (مساله ۹۸۷)

آیه الله مکارم

خواندن سوره های سجده، در نمازهای مستحب مانعی ندارد و باید به دنبال آیه سجده، سجده کند، سپس برخیزد و نماز را ادامه دهد. (مساله ۹۰۰)

۹ - هر گاه کلمات یا تلفظ آیه یا ذکر را صحیح می دانسته و مدتی در نمازها خوانده و بعد می فهمد غلط بوده، نمازش اعاده ندارد، هر چند احتیاط مستحب اعاده یا قضای آن است. (مساله ۹۱۵)

لازم نیست آنچه را علمای تجوید برای بهتر خوانی قرآن ذکر کرده اند [در نماز] رعایت کند، بلکه لازم است طوری بخواند که بگویند عربی صحیح است، هر چند رعایت دستورات تجوید بهتر است. (مساله ۹۱۶)

۱۲ - طول دادن

رکوع و سجود و قنوت و خواندن سوره های طولانی در قرائت، موالات را به هم نمی زند، بلکه افضل است. (مساله ۹۹۵)

استفتاهایی از آیت الله العظمی گلپایگانی (ره).

۲۹- س: شخصی در اوایل تکلیفش، در نماز، سوره (قل هو الله احد) می خوانده و از جهت جهل و تقصیر هاء (هو) را به لام (قل) و واو (هو) را به (الله) متصل می نموده که (قله والله) می شد در این صورت نمازهایی که با این کیفیت خوانده قضا دارد یا نه.

ج: با تمکن از تصحیح، احتیاط لازم آن است که نمازهایی که به این نحو خوانده قضا نماید.

۳۰- س: هرگاه کسی در بسم الله از جهتی شک نمود که صحیح گفته یا نه حتی از جهت جهر و اخفات، در این صورت، اعاده آن چه صورت دارد.

ج: اگر بعد از فراغ از کلمه، شک در صحت نماید اعتنا نکند و اگر در حین ادا، با شک در صحت ادا شود، تکرار کند؛ و در هر دو صورت اگر رجاء بسم الله را تکرار نماید اشکال ندارد.

۳۱- س: بنده در نماز در رکعت اول بعد از حمد، سوره توحید را می خوانم و در رکعت دوم همیشه بعد از حمد، بسم الله می گویم و هر سوره ای که بر زبانم جاری شد می خوانم، معین نمی کنم که بسم الله برای این سوره بالخصوص باشد، در این صورت نمازهایم باطل بوده و باید قضا کنم یا نه.

ج: به نظر حقیر خلاف احتیاط واقع شده و احتیاطاً قضا لازم است ولی می توانید در این مسأله به کسی که تعیین بسم الله را لازم نمی داند و یا جهل به حکم اعاده

نمی داند رجوع کنید.

۳۲- س: اگر کسی به واسطه جهل به مسأله به جای سوره (قل هو الله احد) چند آیه از قرآن بخواند نمازش چه صورت دارد.

ج: در فرض مسأله نماز باطل است و قضای آن را باید به جا آورد.

قرائت قرآن در ماه مبارک رمضان و مجالس عزاء و قرائت به زبان عربی.

استفتاهایی از حضرت امام خمینی (ره).

۱- س: این جانب می توانم عربی بخوانم، ولی معنای آن را درک نمی کنم ولی انگلیسی را به خوبی متوجه می شوم؛ بر اساس حدیث نبوی که هر کس یک آیه از قرآن در ماه رمضان بخواند مانند مطالعه تمامی قرآن است؛ آیا اگر به انگلیسی هم خوانده شود همینطور است اگر کسی قرآن را به عربی بخواند و معنی آن را نفهمد باز هم ثواب خواهد داشت.

ج: ثواب قرائت منوط به درک معنای آن نیست؛ اگر چه خوب است سعی شود تا معنی آن را درک نماید تا از ارشاد و علوم آن بهره مند گردد.

۲- س: آیا می توان اعمال شب قدر را به زبان غیر عربی انجام داد.

ج: مانعی ندارد؛ ولی قرائت سور و آیات قرآن و ادعیه ماثوره به نیت تحصیل ثواب مخصوص منوط به قرائت متن عربی است.

۳- س: عده ای با خواندن زیارت و دعا و شرکت در مجالس عزاداری مخالفت می کنند و می گویند قرآن خواندن در صورت نفهمیدن معانی آیات فایده ای ندارد و با خواندن قرآن در مجالس ترحیم نیز مخالفت می نمایند نظر امام چیست.

ج: خواندن زیارات، ادعیه ماثوره و عزاداری برای سید مظلومان و صلوات بر پیغمبر و آل، از افضل قربات و آدم ساز

است و قرائت قرآن از مستحبات و اهدای آن به اموات موجب ثبوت است.

استفتایی از آیت الله العظمی گلپایگانی (ره).

۴- س: به نظر حضرت عالی چرا نماز را حتماً به عربی صحیح باید خواند، ولی نیت آن را به هر زبانی می توان گفت.

ج: نیت امری است قلبی و به زبان آوردن آن لازم نیست و قرائت و اذکار به حکم خدا و رسول باید به همان الفاظ مخصوصه عربی خوانده شود.

شخص روزه دار و غلط خواندن قرآن

استفتایی از حضرت امام خمینی (ره).

۱- س: اگر کسی در ماه مبارک رمضان آیه قرآن و یا حدیثی را که می خواهد از قول امام معصوم نقل کند غلط بخواند و قصدش این بوده صحیح بخواند لیکن در ضمن این که می خواند متوجه می شود دارد غلط می خواند آیا وقتی که فهمید دارد غلط می خواند اگر ادامه بدهد روزه اش باطل می شود یا نه و در صورتی که متوجه روزه اش نباشد حکم روزه اش چیست.

ج: اگر غلط خواندن موجب تغییر معنی شود و آن معنی غلط را بخواهد نسبت به خدا و رسول دهد، حرام است و موجب بطلان روزه می شود.

استفتاهایی از آیت الله العظمی گلپایگانی (ره).

۲- س: غلط خواندن قرآن در ماه مبارک رمضان روزه را باطل می کند یا خیر.

ج: روزه را باطل نمی کند.

۳- س: اگر شخص روزه داری قرآن را غلط درس دهد و عده ای از روزه داران نیز کلام او را گوش دهند آیا روزه او و کسانی که گوش می دهند باطل می شود یا نه.

ج: اما قاری قرآن، اگر خبر دهد که آنچه را می خواند قرآن است و از روی

عمد و علم غلط قرائت کند روزه اش باطل می شود و اما اگر غلط بخواند بدون اینکه خبر دهد قرآن است پس بطلان روزه او محل اشکال است و احتیاطاً چنین قرائتی را ترک کند و اما اگر به گمان صحت، غلط بخواند پس روزه اش باطل نمی شود، و اما مستمعین، روزه شان باطل نمی شود، مگر آنکه خبر دهند به این که آنچه خوانده می شود قرآن است با این که علم دارند غلط است..

قرائت در حج

الف) قرائت قرآن در طواف.

۱- قرائت قرآن، دعا و ذکر خدای متعال در هنگام طواف مستحب است.

ب) صحیح بودن قرائت در حج.

استفتایی از حضرت امام خمینی (ره).

۲- س: آیا به کسی که قرائت نماز او صحیح نیست ولی در مقام اصلاح است می شود نیابت حج واگذار کرد.

ج: اگر در وقت عمل قرائت خود را درست کند و صحیح بخواند مانع ندارد.

استفتایی از آیت الله العظمی اراکی (ره).

۳- س: (در مناسک حج) تکلیف کسی که قرائت او صحیح نیست چنانچه در تصحیح نکردن قرائت مقصر باشد چیست.

ج: در تصحیح کردن قرائت نباید کوتاهی کند و در مقام تصحیح قرائت خود بر آید و تا مادامی که قرائت او درست نشده نماز را به همان قسم که می تواند، بخواند و احتیاطاً نایب هم بگیرد و اگر می تواند به جماعت هم بخواند.

استفتاهایی از آیت الله العظمی گلپایگانی (ره).

۴- س: شخصی که قرائت و یا اذکار واجب نمازش صحیح نیست آیا جایز است که نیابت حج را قبول نماید و بعد از اینکه خودش نماز طواف را خواند دیگری را نیز نایب کند یا نه و بر فرض عدم

جواز چون جاهل به مسأله بوده و چنین کاری کرده تکلیفش چیست.

ج: استیجار چنین شخصی خلاف احتیاط است و در فرض بعد هم احوط این است که از مستاجر استرضا کند و یا وجه را مسترد دارد.

۵- س: آیا کسی که قرائت نماز او و همچنین اعراب تلبیه او صحیح نیست می تواند به نیابت دیگری حج به جا آورد یا نه و به فرض عدم جواز، آیا می تواند اجیر شود ولیکن شرط کند برای نماز و تلبیه، کسی را اجیر نماید یا این که تحت نظر معلم تلبیه بگوید یا نه.

ج: در فرض سؤال اگر با تلقین معلم بتواند صحیح بخواند نیابت او جایز است و در غیر این صورت، محل اشکال است.

حفظ نمودن قرآن

استفتایی از آیت الله العظمی گلپایگانی (ره).

۱- س: حضرت آیت الله العظمی گلپایگانی چون این جانب سید عبدالرضا... موفق به حفظ تمام قرآن مجید شده ام و مدت سه سال تمام است که از تشویق حضرت مستطاب عالی بهره مند هستم بعد از تشکر... برای تشویق سایر طلاب مقتضی است کتباً هم حقیر را بدست خط شریف تشویق فرمائید. ج: موفقیت جنابعالی در حفظ تمام قرآن مجید موجب خوش وقتی و کمال تقدیر است انشاء الله تعالی، با تلاوت مکرر آن نمی گذارید فراموشتان شود، امیدوارم خداوند متعال همانطور که توفیق حفظ متن قرآن را به شما عطا فرموده توفیق فراگرفتن معارف و علوم قرآن مجید را به شما عنایت فرماید.

استفتایی از دفتر آیت الله العظمی اراکی (ره).

۲- س: حفظ کردن قرآن کریم و فراموش کردن آن از نظر فقهی چه حکمی دارد.

ج: اگر منظور حرمت فراموش کردن است ثابت

نیست.

احادیثی در باب حفظ نمودن قرآن کریم

عن علی (علیه السلام):.

اقْرَأُوا الْقُرْآنَ وَ اسْتَظْهِرُوهُ، فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَا يُعَذِّبُ قَلْبًا وَعَى الْقُرْآنَ.

و قال (علیه السلام): مَنْ اسْتَظْهَرَ الْقُرْآنَ وَ حَفِظَهُ وَ أَحَلَّ حَلَالَهُ، وَ حَرَّمَ حَرَامَهُ، أَدْخَلَهُ اللَّهُ بِهِ الْجَنَّةَ وَ شَفَّعَهُ فِي عَشْرَةِ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ، كُلُّهُمْ قَدْ وَجَبَ لَهُ النَّارُ

از علی (علیه السلام) نقل است که فرمود:.

(قرآن بخوانید و آن را از حفظ کنید، همانا خداوند متعال، قلبی را که حافظ و دربرگیرنده قرآن باشد عذاب نمی کند.) و حضرت فرمود: (کسی که قرآن را از حفظ کند و آن را نگاه دارد و حلال آن را حلال و حرامش را حرام شمارد، خداوند به واسطه این عمل او را در بهشت وارد نموده و او را شفیع ده تن از خانواده اش که آتش بر همه آنها واجب بوده می گرداند).

عن ابی عبدالله (علیه السلام): إِنَّ الَّذِي يَعَالِجُ الْقُرْآنَ وَ يَحْفَظُهُ بِمَشَقَّةٍ مِنْهُ وَ قَلَّ حِفْظُهُ لَهُ أَجْرَانِ

از امام صادق (علیه السلام) نقل شده که فرمود: (به راستی آن کس که با قرآن همدم است و آن را به مشقت حفظ می کند اجر مضاعف دارد).

عن ابی عبدالله (علیه السلام): مَنْ نَسِيَ سُورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ مُثِّلَتْ لَهُ فِي صُورِهِ حَسَنَةٌ وَ دَرَجَةٌ رَفِيعَةٌ فِي الْجَنَّةِ. فَإِذَا رَأَاهَا قَالَ: مَا أَنْتَ مَا أَحْسَنَكَ لَيْتَكَ لِي فَيَقُولُ: أَمَا تَعْرِفُنِي أَنَا سُورَةُ كَذَا وَ كَذَا وَ لَوْلَمْ تَنْسِنِي رَفَعْتُكَ إِلَى هَذَا

از امام صادق (علیه السلام) نقل است که: (هر کس سوره ای از قرآن را فراموش کند، آن سوره برای او در صورتی زیبا و درجه ای بلند در بهشت نمودار می شود و چون شخص آن را ببیند گوید تو کیستی

و چقدر زیبایی ای کاش از آن من بودی! او در پاسخ گوید: آیا تو مرا نمی شناسی من فلان سوره ام و اگر مرا فراموش نکرده بودی تو را به این مقام بالا می آوردم).

زن و قرائت قرآن

امام خمینی (ره)

۱- اقوی آن است که شنیدن صدای زن بیگانه مادامی که با تلذذ و ریه نباشد جایز است و همچنین برای زن جایز است - در صورتی که ترس از فتنه نباشد - صدایش را به گوش مردان بیگانه برساند، اگر چه احوط در غیر مقام ضرورت ترک آن است خصوصاً اگر زن جوان باشد، و عده ای از علما، شنیدن و شنوندن را حرام دانسته اند ولی این قول ضعیف است، البته بر زن حرام است که با مردان با کیفیت هیجان انگیز و نازک نمودن گفتار و نرم نمودن سخن و زیبا کردن صدا صحبت کند زیرا کسی که در قلبش مرض است طمع می کند

۲- س: هنگامی که در مراسم صبحگاهی مدرسه، یکی از خواهران قرآن را با صوت تلاوت می کند دبیران مرد صدای وی را می شنوند آیا بطور کلی تلاوت قرآن در صورت شنیدن نامحرم توسط خواهران گناه است.

ج: اشکال ندارد مگر آنکه موجب تحریک و مفسده باشد.

استفتاهایی از آیت الله العظمی گلپایگانی (ره).

۳- س: شخصی می میرد مجلس عزای مردانه و زنانه در یک حیاط تشکیل می شود اگر زنی با سواد در مجلس زنانه، قرآن، روضه، مصیبت و نوحه بخواند بطوری که مردهایی که آن جا هستند صدای او را بشنوند چه صورت دارد.

ج: با این که خداوند متعال می فرماید: (فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ) خوب است که مجلس

زنانه طوری باشد که کاملاً مراعات عفت شود.

۴- س: آیا زن اجنبیه می تواند قرائت نماز و احکام دینی و مسائل واجبه اش را نزد مرد عالمی فراگیرد و در این قبیل موارد هم، اذن شوهر، شرط است یا خیر.

ج: یاد گرفتن مسائل مورد ابتلاء و حاجت بر زن و مرد هر دو واجب است و اذن شوهر در صورتی لازم است که یاد گرفتن مسائل متوقف بر خروج از خانه نباشد به این که در خانه نیز تعلم امکان داشته باشد و فراگرفتن آن از مرد اجنبی در صورتی جایز است که معرض فساد و گناه نباشد.

۵- س: آیا مرد می تواند در یک جلسه ای که گروهی از بانوان و دختران مسلمان هستند قرآن را تعلیم کند و همچنین خود استاد که با صوت، قرآن را می خواند در موقع پس گرفتن درس آیا بانوان و دختران می توانند با صوت، قرآن را برای این استاد بخوانند تا این که اشکالات آنها را از لحاظ اعراب و قواعد تجوید برطرف کند و یا اینکه خواندن خانمها و دختران با صوت اشکال شرعی دارد.

ج: چنانچه تعلیم قرآن مجید مستلزم ارتکاب محرم نباشد اشکال ندارد ولی بانوان و دختران نزد نامحرم قرآن را با صدا نخوانند و همچنین با صدا خواندن مرد چنانچه موجب تلذذ بانوان باشد اشکال دارد؛ خوب است معلم بانوان زن باشد تا موجب ارتکاب خلاف شرع نشود و ارتکاب خلاف شرع به عنوان تعلیم قرآن خلاف شرع دیگر است..

پاورقی ها

۲۱. خوئی (ره): بنابر احوط، ولی اگر خواند، حکم به صحت نماز خالی از وجه نیست. (عروه).

۲۲. گلپایگانی (ره): باطل شدن نماز

با خواندن غیر آیات سجده (آیات دیگر سور عزائم) محل اشکال است پس باید احتیاطاً نماز را تمام کند و بعداً هم آن را اعاده کند. (هدایه).

۲۳. خوئی، اراکی و گلپایگانی (ره): در صورتی که در هنگام شروع، قصد اتمام سوره، یا خواندن تا بعد از آیه سجده را داشته باشد.

۲۴. گلپایگانی (ره): بنابر احتیاط برای سجده واجب، اشاره کند و سوره را تمام کند و بعد یک سوره دیگر احتیاطاً به قصد قربت مطلقه بخواند و به رکوع رود و نماز را تمام کند و بعد از نماز بنابر احتیاط سجده آن را به جا آورد. (رساله، م ۹۹۳).

- اراکی (ره): بنابر احتیاط واجب باید در بین نماز با اشاره سجده آن را به جا آورد و سپس سوره را تمام کرده و سوره دیگری هم به قصد قربت بخواند و پس از خاتمه نماز را اعاده کند. (رساله، م ۹۷۶).

- خوئی (ره): بنابر اظهر جایز است به همین سوره اکتفا و نماز را تمام کند و احوط این است که در نماز با اشاره، سجده کند و پس از نماز نیز سجده را انجام دهد. (عروه).

۲۵. از امام خمینی (ره). (عروه).

۲۶. تمامی اختلاف نظرها و فتاوی مذکور در تعلیقه شماره ۴ مسأله قبل در این قسمت از مسأله نیز جاری است.

۲۷. خوئی (ره): اگر در نماز آیه سجده را گوش دهد نمازش صحیح است و بنابر احتیاط به سجده، اشاره نماید و بعد از نماز، سجده آن را به جا آورد. (رساله، م ۹۹۴).

- اراکی (ره): اگر در نماز آیه سجده را گوش دهد احتیاط واجب آن است که به اشاره یا بطور عادی سجده کند و نماز

را تمام کند و سپس سجده را اعاده نماید. (رساله، م ۹۷۷).

- گلیپایگانی (ره): اگر در نماز آیه سجده را گوش دهد نمازش صحیح است و بنابر احتیاط برای سجده واجب، اشاره کند و بعد از نماز هم سجده را به جا آورد. (رساله، م ۹۹۴).

۲۸. گلیپایگانی (ره): احتیاط واجب است که در این صورت ترتیب را تدارک نماید و نماز را تمام کند، سپس آن را اعاده نماید. (عروه).

۲۹. خوئی (ره): بلکه سوره توحید نزد معظم امامیه پنج آیه می باشد. (عروه).

۳۰. خوئی (ره): بنا بر احتیاط واجب در دل خود قرائت کند ولو توهمًا. (عروه).

۳۱. گلیپایگانی (ره): بنابر احتیاط واجب یاد بگیرد. (عروه).

۳۲. خوئی (ره): در صورتی که متمکن است با اقتدا کردن نماز را صحیح به جا آورد و وجهی برای وجوب تعلم نیست. (عروه).

- اراکی (ره): در صورت تمکن از اقتدا، واجب بودن تعلم، محل نظر بلکه منع است. (عروه).

۳۳. امام خمینی (ره).

۳۴. امام خمینی (ره).

۳۵. گلیپایگانی (ره): احتیاط واجب آن است که سوره را تعیین کند. (عروه).

۳۶. اراکی (ره): بلکه مادامی که از نصف تجاوز نکرده باشد. (عروه).

۳۷. اراکی (ره): بلکه مادامی که از نصف تجاوز نکرده باشد. (عروه).

۳۸. امام خمینی (ره). (عروه).

۳۹. امام خمینی، اراکی، گلیپایگانی (ره): احتیاط ترک نشود. (عروه).

- خوئی (ره): اگر اقوی نباشد، احوط آن است که ترک نشود. (عروه).

۴۰. جامع الاخبار، ج ۱، ص.

۴۱. سوره انفال (۸)، آیه.

۴۲. در صفحه بعدی به دو نمونه از این نمازها اشاره می شود.

۴۳. امام خمینی. (ره).

۴۴. سوره انبیاء (۲۱)، آیه.

۴۵. سوره انعام (۶)، آیه.

۴۶. خوئی (ره): حکم به صحت، بعید نیست. (عروه).

۴۷. گلپایگانی (ره) و اراکی (ره): بلکه اقوی

آن است که اعاده یا قضا نماید. (عروه).

۴۸. امام خمینی (ره): احتیاط ترک نشود. (عروه).

۴۹. خوئی (ره): قرائت به طریقه عربی کفایت نمی کند زیرا آنچه واجب است خصوص قرائت قرآن می باشد نه آنچه که قرائت عربی صحیح بر آن صدق کند، بلی ظاهراً خواندن به یکی از قرائات متعارف نزد مردم کفایت می کند هر چند از غیر قرائات هفتگانه باشد. (عروه).

۵۰. امام خمینی (ره).

– گلیایگانی (ره): قرائت به همزه با ضمّ (فاء) بهتر است. (هدایه، ج ۱، م ۷۷۵).

۵۱. گلیایگانی (ره) و خوئی (ره): احتیاط واجب ترک وقف بر متحرک و وصل به سکون است. (رساله).

۵۲. امام خمینی (ره): اگرچه عدم وجوب خالی از قوت نیست. بلکه عدم لزوم رعایت وقف به حرکت و وصل به سکون خالی از قوت نیست. (عروه).

۵۳. اراکی و گلیایگانی (ره): این نحو قرائت (یعنی حذف تنوین) اشکال دارد.

– خوئی (ره): این نحو قرائت (یعنی حذف تنوین) اشکال دارد و احوط عدم حذف تنوین است. (عروه).

۵۴. در این مسأله با قدری تغییر در عبارت فتوای مرحوم سید کاظم یزدی در عروه سعی شده متن را متناسب با فتوای حضرت امام (ره) و حواشی مراجع دیگر تنظیم نمائیم.

۵۵. جامع الاخبار و الآثار، ج ۱، ص ۳۵۴، ح ۵؛ بحارالانوار، ج ۹۲، ص.

۵۶. اصول کافی، ج ۴، ص ۴۱۷، ح.

۵۷. اصول کافی، ج ۴، ص ۴۱۸، ح.

۵۸. ترجمه اصول کافی، ج ۴، ص.

۵۹. اشاره به آیت شریفه: (... فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ) احزاب (۳۳) آیه ۳۲.

مسّ قرآن

مس نمودن بدون وضو به خط قرآن

آیه الله بهجت (ره)

۹ - مس نمودن خط قرآن، یعنی رساندن جایی از بدن به خط قرآن برای کسی که وضو ندارد، حرام است. ولی اگر آن را به زبان

فارسی یا به زبان دیگر ترجمه کنند مس آن اشکال ندارد. (مسأله ۳۱۹)

آیه الله تبریزی (ره)

مس نمودن خط قرآن یعنی رساندن جایی از بدن به قرآن برای کسی که وضو ندارد حرام است، ولی ترجمه قرآن به زبانهای دیگر این حکم را ندارد (مسأله ۳۲۳).

آیه الله مکارم

تماس بدن با خط قرآن برای کسی که وضو ندارد حرام است، ولی ترجمه قرآن به زبانهای دیگر این حکم را ندارد (مسأله ۳۳۸).

آیه الله تبریزی (ره)

۲ - کسی که بول یا غایط پی در پی از او خارج می شود، بعد از وضو گرفتن، جایز است که نوشته قرآن را مس نماید، اگر چه در غیر حال نماز باشد. (مسأله ۳۱۷)

۱۳ - "نامهای دیگر خداوند یکتا مانند: رحمن، رحیم، قدیر، بصیر، خالق اگر بعنوان کلمه قرآنی و یا اسم خداوند نوشته شده باشد همانند خط قرآن بوده و تماس بدن با آن بدون طهارت حرام است.

۱۴ - اسماء مقدسه پیشوایان معصوم (چهارده معصوم صلوات الله علیهم اجمعین) نیز مانند آیات قرآن و نامهای خداوند و اسامی پیشوایان معصوم، بدون قصد قرآنی و اسامی مقدسه، نوشته شود تماس بدن با آنها بدون طهارت مانعی ندارد مانند: موسی، مریم، حق، کریم، فاطمه، که در نوشتن آنها مقصد دیگری داریم.

۱۵ - کسی که می خواهد با انگشت خود کلمه های قرآن را روی چیزی بنویسد، اگر اثر انگشت او باقی می ماند باید طهارت داشته باشد.

۱۹ - اگر کلمه ای قرآن به گونه ای نوشته شود که در زیر صفحه (کاغذ یا فلزی) ایجاد برجستگی مستقیم یا معکوس نماید. چنانچه برجستگی ها خوانا باشند، مس آنها بدون طهارت حرام است.

۲۰ - مس حروفی

که در قرآن خوانده نمی شود مانند: الف در کلمه قالوا بدون طهارت حرام است.

امام خمینی (ره)

برای شش چیز وضو گرفتن واجب است:

اول: برای نمازهای واجب، غیر از نماز میت.

دوم: برای سجده و تشهد فراموش شده، اگر بین آنها و نماز حدی از او سرزده مثلاً بول کرده باشد.

سوم: برای طواف واجب خانه کعبه.

چهارم: اگر نذر یا عهد کرده یا قسم خورده باشد که وضو بگیرد.

پنجم: اگر نذر کرده باشد که جایی از بدن خود را به خط قرآن برساند.

ششم: برای آب کشیدن قرآنی که نجس شده یا بیرون آوردن آن از مستراح و مانند آن، در صورتی که مجبور باشد، دست یا جای دیگر بدن خود را به خط قرآن برساند. ولی چنانکه معطل شدن به مقدار وضو، بی احترامی به قرآن باشد باید بدون اینکه وضو بگیرد، قرآن را از مستراح و مانند آن بیرون آورد یا اگر نجس شده آب بکشد و تا ممکن است از دست گذاشتن به خط قرآن خودداری کند. (مساله ۳۱۶)

استفتاهایی از حضرت امام خمینی (ره).

۲۳- س: نوشتن نام خدا به این صورت که نوشته شده، توضیح دهید که آیا مس کردن آن حرام است یا نه.

الف) الله.

ب) خدا.

پ) بسمه تعالی.

ت) الله بدون حرکت.

ث) نام خدا را در میان شعری بنویسند و حروف آن از هم جدا باشد.

ج) پاره کردن و سوزاندن یا با جوهر از بین بردن.

چ) ا... .

ح) اگر قسمتی از آن مسّ شود چطور نام امامان را که روی اشخاص گذاشته شده است، نوشتن و دورانداختن چطور مسّ کردن آیه قرآنی که حرکت ندارد، بدون وضو چگونه است.

ج: مسّ کتابت قرآن و اسماء باری تعالی، یا

جزئی از آنها به هر لغت و کیفیت که باشد، بدون طهارت جایز نیست، و از بین بردن آنها به نحوی که موجب هتک نشود، اشکال ندارد.

۲۴- س: آیا مس کردن نقش آرم جمهوری اسلامی ایران که روی نامه ها و بلیتهای اتوبوس و... می باشد حرام است.

ج: بدون طهارت جایز نیست، علی الاحوط.

۲۵- س: اگر گردنبندی منقش به آرم جمهوری اسلامی باشد، در این صورت می توان از آن استفاده نموده و به گردن آویخت و به آن دست زد.

ج: استفاده از آن مانع ندارد ولی بنابر احتیاط، بدون طهارت آن را مس نکنند.

۲۶- س: آیا افرادی که اسمشان: عبدالله، حبیب الله، و... است، اگر بدون وضو آن را بنویسند و یا مس کنند چه حکمی دارد.

ج: مس اسم الله، بدون طهارت جایز نیست.

۲۷- س: آیا حمل، و به دست کردن انگشتری که بر روی آن نوشته شده است (والله بصیر بالعباد)، و یا قرآن مجید در جیب بدون وضو برای یاد خدا درست است یا نه.

ج: مانع ندارد ولی بدون وضو مس نکند.

۲۸- س: آیا مس کردن کلماتی از قرآن مانند: ابلیس، شیطان، کفار، ابولهب و... در صورتی که شخص وضو نداشته باشد، حرام است.

ج: جایز نیست.

استفتاهایی از آیت الله العظمی گلپایگانی (ره).

۲۹- س: آیا مس آیه ای از قرآن که منسوخ شده است بدون طهارت جایز است یا خیر.

ج: آنچه قرآن باشد مس آن بی طهارت جایز نیست، خواه حکم آن منسوخ باشد یا نباشد و قرآن منسوخ التلاوه نداریم و با فرض وجود نیز، مس آن بی طهارت جایز نیست.

۳۰- س: کلمه ای که ضمیر مستتر در اوست و مرجعش خداست،

مس آن بدون طهارت جایز است یا خیر.

ج: اگر کلمه قرآن است مس آن بی طهارت جایز نیست و در غیر آن، اولی و احوط ترک آن است.

۳۱- س: اسامی مقدسی که نام اشخاص می باشد مانند محمد، علی، حسن، حسین، رسول، نبی، عیسی، فاطمه، زهرا و امثال اینها اگر روی سنگ قبر، حجاری گردد و یا در روزنامه ها و کاغذهای مراسلاتی نوشته شود، آیا می توان بی وضو به آنها دست زد یا نه.

ج: بی وضو دست زدن به این اسامی جایز است. مع ذلک احترام آن اسامی - اگرچه مقصود، اشخاص عادی هستند - خوب است.

مس نمودن شخص جنب به خط قرآن.

(آیه الله مکارم)

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البيت عليهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفاً ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱. JAVA

۲. ANDROID

۳. EPUB

۴. CHM

۵. PDF

۶. HTML

۷. CHM

۸. GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱. ANDROID

۲. IOS

۳. WINDOWS PHONE

۴. WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتاهای خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می‌نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

اصفهان

خانه کتاب

www

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹